

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmsskolas izglītības skolotājs

ANITA JURKEVICA

**Sensoro materiālu izmantošana rotaļās ar pirmsskolas
1.vecumposma bērniem adaptācijas procesa sekmīgai norisei.**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Lektore

Mg.sc.edu

Agita Klempere - Sipjagina

Akadēmiskais amats

Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

KULDĪGA 2025

Anotācija

Temats: Sensoro materiālu izmantošana rotaļās ar pirmsskolas 1. vecumposma bērniem adaptācijas procesa sekmīgai norisei.

Darba autore: Anita Jurkevica

Darba vadītāja: Mg.sc.edu. Agita Klempere – Sipjagina

Pētījuma mērķis: analizēt teorētiskās atziņas un izvērtēt bērnu iesaisti rotaļā ar sensorajiem materiāliem

Darba pirmajā daļā tiek analizēta zinātniskā literatūra un interneta resursi, kuri skar bērnu vecumposma īpatnības un adaptācijas procesu. Kā arī sensoro materiālu un rotaļu ietekmi uz bērnu attīstību.

Darba otrajā daļā tiek īstenota pedagoģiskā izmēģinājumdarbība, kuras laikā tiek aprobētas 12 sensoro materiālu rotaļas. Tiek novēroti bērni, to iesaiste, vai neiesaiste rotaļās, un vai šīs nodarbes veicina sekmīgu adaptācijas procesa norisi.

Šis darbs varētu būt saistošs pedagogiem, kuri saskaras ar adaptācijas procesu 1. vecumposmā.

Atslēgvārdi: sensorie materiāli, rotaļa, pirmsskolas izglītības iestāde, bērns, bērnu vecumposma īpatnības, adaptācijas process.

Darba apjoms: 47 lpp., 16 tabulas, 12 attēli un 15 pielikumi

Abstract

Theme – The use of sensory materials in play with pre-school 1st level children for the successful adaptation process.

Author – Anita Jurkevica

Head of work – Mg.sc.edu. Agita Klempere - Sipjagina

Job objective – To analyze theoretical notes and evaluate children's involvement in play with the sensory materials.

In the first part of the work I evaluate the scientific literature and the internet resources which touch on the pre-school 1st level of children and the adaptation process of them. It also covers the influence of sensory materials and play on the development of children.

In the second part of the work I complete the pedagogical trial activity during which I approve all 12 of the sensory play's and observe their involvement or involvement in play and whether or not it is resulting in a successful adaptation process.

This work could be relatable to pedagogues that are in touch with the adaptation of the pre-school 1st level children.

Keywords - sensory materials, play, pre-school, children, pre-school 1st level of children, adaptation process.

Scope of the thesis – 47 pages, 16 tables, 12 images, 15 attachments.

Saturs

Ievads.....	5
1.Adaptācijas periodā pielietojamās rotaļas ar sensorajiem materiāliem 1. vecumposmā	7
1.1. Adaptācija tās jēdziens un raksturojums.....	7
1.2. Pirmsskolas izglītības 1. vecumposma īpatnības	13
1.3. Sensoro materiālu rotaļas – to raksturojums.....	17
1.4. Izveidotā sensoro materiālu rotaļu kopa	20
2.Empīriskais pētījums pirmsskolas izglītības 1. vecumposmā	22
2.1. Pētījuma norises apraksts	22
2.2. Grupas bērnu raksturojums.....	24
2.3. Praktiskais darbs ar bērniem un pētījuma rezultāti.....	26
Secinājumi.....	43
Ieteikumi pedagogiem.....	44
Literatūras un avotu saraksts.....	45
Pielikumi.....	48

Ievads

Brīdī, kad pienāk rinda kādā no pirmsskolas izglītības iestādēm, bērns uzsāk izaicinājumiem bagātu socializēšanās ceļu. Šis ceļš katram bērnam ir atšķirīgs, jo kā nav divu vienādu bērnu, tā arī nav divu identisku reakciju uz notiekošo. Šis process rada stresu ne tikai bērnam, bet arī vecākiem un pedagogiem. Lai adaptācija noritētu pēc iespējas mierīgāk, ir vajadzīga vecāku un pedagogu sadarbība, ar mērķi, atvieglot šo procesu bērnam. Tiek ieteikts vecākiem, bērna ikdienu pietuvināt pirmsskolas izglītības iestādes režīmam. Maksimāli ļaut bērnam pašam pašapkalpoties (mazgāt rokas, ēst patstāvīgi, dzert no krūzes...u.tml.), tādējādi atvieglot viņa iejušanos dārziņā ikdienā, jo tur vairs nebūs mamma, kas visu izdara bērna vietā. Vecāki gatavo bērnu lielajai dienai stāstot par dārziņu, cik tur būs interesanti, un, ka tur varēs satikties ar citiem bērniem, un nebeidzot atkārtot, ka bērnu ļoti mīl, neskatoties, ka uz kādu laiku būs šķirti. Tādā veidā novēršot bērnam domas, ka viņš pie kaut kā ir vainīgs, un ka mamma viņu vairs nemīl. Ieteicams ir izveidot kādu šķiršanās un/vai tikšanās rituālu, kuru pielietot ikdienā. Tas palīdz bērnam saprast, kas būs tālāk.

Jau ierodoties pirmsskolas izglītības iestādē vecākam ir svarīgi uzzināt un izpētīt kādas ir procedūras, ieteikumi no pirmsskolas izglītības iestādes vieglākam un sekmīgākam adaptācijas procesam.

Savukārt pedagogi delikāti noskaidro bērna ikdienas pamatus, kas patīk, kas nomierina un, kas aizrauj. Tie cenšas iekārtot grupas vidi ar dažādām rotaļlietām un materiāliem atbilstoši vecuma īpatnībām. Radot tādu vidi, kurā bērnam ir interesanti un viņš jūtas droši. Tas, vai bērnam būs vēlēšanās atgriezties pirmsskolas iestādē, lielā mērā ir atkarīgs no pedagogiem. Ja bērna diena būs piesātināta un piepildīta ar daudz ko interesantu un vēl nezināmu, tad bērnam radīsies interese un zinātkāre, un bērns vēlēties atgriezties, lai izzinātu vairāk. Taču, ja diena būs garlaicīga un skumju pilna, tad atgriezties viņš noteikti nevēlēties.

Adaptācija ir process, ar kuru pirmsskolas pedagogi saskaras katru gadu, jo ar katru gadu pirmsskolas gaitas uzsāk jauni bērni un piedzīvo adaptācijas procesu. Pētījuma norises gadā šo procesu uzsāka 9 bērni vecumā no 1,5 – 2 gadiem.

Kvalifikācijas darba mērķis ir izveidot sensoro materiālu rotaļu kopu, kuras var izmantot pedagogi grupās. To mērķis ir jēgpilni pavadīt laiku un ieinteresēt bērnu darboties, tādējādi atvieglot bērniem un pedagogiem adaptācijas procesu.

Pētījuma objekts: pedagoģiskais process 1. pirmsskolas izglītības posmā.

Pētījuma priekšmets: sensoro rotaļu pielietojums bērnu adaptācijas norisē.

Pētījuma mērķis: analizēt teorētiskās atziņas un izvērtēt bērnu iesaisti rotaļā ar sensoriem materiāliem.

Pētījuma jautājums: Kādas sensoro materiālu rotaļas atvieglo adaptācijas procesu 1.pirmsskolas izglītības posmā?

Uzdevumi:

1. Analizēt literatūru par sensoro materiālu rotaļu pielietojumu adaptācijas periodā pirmsskolas izglītības 1.posmā.
2. Izveidot sensoro materiālu rotaļu kopu, kuras pielietot pirmsskolas izglītības 1. posma adaptācijas periodā.
3. Īstenot pedagoģisko izmēģinājumdarbību un pārliecināties par sensoro rotaļu ietekmi – pārmaiņas pamatojot ar novērojumiem.
4. Izstrādāt ieteikumus skolotājiem.

Metodes:

Teorētiskā metode - literatūras analīze.

Empīriskās metodes: pedagoģiskais izmēģinājums un pedagoģiskais novērojums

Pētījuma bāze: X pirmsskolas 1.vecumposma 9 bērni

1. Adaptācijas periodā pielietojamās sensoro materiālu rotaļas

1. Vecumposmā

Sākot apmeklēt pirmsskolu tik agrā vecumā (1,5-2 gadi) bērns izjūt lielu apjukumu un stresu, jo mamma, kas visu laiku bija līdzās, bērnu aizved un atstāj pie svešiem cilvēkiem. Lai šo situāciju atrisinātu pēc iespējas mierīgāk un ātrāk, darba autore turpmākajās kvalifikācijas darba nodaļās izpētīs un aprakstīs, kas tieši ir adaptācija, kā tā norit, kādas ir pirmsskolas izglītības 1. posma īpatnības un kādas rotaļas grupas vidē ir vispiemērotākās.

1.1. Adaptācija tās jēdziens un raksturojums.

“Adaptācija – pielāgošanās jaunai situācijai, prasībām, noteiktiem apstākļiem, kas nepārtraukti mainās; ar negatīvo, nelabvēlīgo faktoru pārvarēšanu saistīta pielāgošanās videi. Adaptācija sekmē organisma darbību uzturēšanu” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca 2000, 8). Adaptācija no latīņu valodas *adaptatio* nozīmē pielāgošanās. Svetlana Gailuma pētot mazbērna adaptācijas īpatnības šo termina skaidrojumu vēl papildina – “tā ir pielāgošanās dabas un sociālās vides mainīgajiem apstākļiem. Adaptīvas strukturālas un funkcionālas pārmaiņas notiek gan atsevišķās šūnās, orgānos un to sistēmās, gan visā organismā kopumā, arī psihiskajā darbībā” (Gailuma 2002, 84).

Adaptācija izšķir četrus veidus, kas savstarpēji ir saistīti: fiziskā, sensorā, psiholoģiskā un sociālā adaptācija. Mazulim uzsākot bērnudārza gaitas dominē sociālā adaptācija, kad bērns pielāgojas jaunajai sociālajai videi. Uztver apkārtējo vidi un sevi tajā, akceptē kopējos noteikumus, spēj sadarboties un realizēt savu brīvo laiku, kā arī iesaistās pašaprūpē un citās nodarbēs (Gailuma 2002; Romenkova 2008).

Vairāku grāmatu autors un psihiatrs Dr. Ross Kempbels raksta: “Adaptācija ir ātrums un vieglums ar kādu spēj mainīties bērna uzvedība atkarībā no apkārtējās vides izmaiņām” (Kempbels 2004; Kempbels 1998). Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot, vai ir iespējams ar sensoro materiālu rotaļu palīdzību adaptācijas procesu atvieglot.

Vairāki autori skaidro, ka cilvēkam adaptācija noris visa mūža garumā, taču iedīgļis šai prasmei tiek ielikts jau agrā bērnībā, kad tiek uzkrāta pirmā pieredze. Jo vieglāk šis adaptācijas

process norit, jo vieglāk tiks uzņemtas pārmaiņas arī tālākajā dzīvē (Dako 1999; Romenkova 2008).

Daina Kājiņa un Iveta Aunīte ir izveidojušas palīgmateriālu vecākiem un pedagogiem “Kā izprast bērnu,” kurā ir aprakstīti iespējamie risinājumi dažādām ar bērnu saistītām situācijām, ir arī ieteikumi adaptācijas procesa laikā. Autores tāpat kā Svetlana Gailuma izdala trīs līmeņa (pēc Abrahama Maslova) bērna vajadzības:

- Eksistences – Vajadzība pēc drošības.
- Sociālās – Vai ar mani gribēs draudzēties?
- Izziņas - Vai man būs interesanti? Ko mēs tur darīsim? (Gailuma 2002; Kājiņa, Aunīte 2006).

Bērnām tāpat kā pieaugušām cilvēkam ejot uz nezināmu vietu ir stress un jautājumi uz kuriem vēl nav atbilžu: “Kas mani sagaida? Kā tur būs?” u.tml. Cilvēkam gēnos ir ielikta nepieciešamība pēc drošības.

Šīs trīs līmeņu vajadzības uzsākot bērnudārza gaitas tiek traucētas, kas savukārt bērnam rada trauksmes sajūtu un nedrošību (Gailuma 2002; Kājiņa, Aunīte 2006).

Vēl viens faktors nemieram ir separācijas trauksme, kas ir uztraukums par šķiršanos no mammas. Bērnām šī trauksme sāk izveidoties 6 -10 mēnešu vecumā, bet saglabāties var 2 - 3 gadu vecumam (Sebre, Miltuze 2022). Šķirties no mātes negrib neviens bērns, katrs šo šķiršanos izrāda savādāk. Pieaugušo uzdevums ir gādāt, lai arī šis atšķirtības laiks ir kvalitatīvs un ar pozitīvu iznākumu. Un, lai katra nākamā šķiršanās reize būtu mazliet vieglāka.

Tiek uzskatīts, ka bērna reakciju uz ko jaunu ietekmē ne tikai viņa rakstura īpašības, bet arī iedzimtās rakstura iezīmes, tādas, kā temperaments.

Stella Česa (Stella Ches) un Aleksandrs Tomas (Alexander Thomas) vieca Ņujorkas longitudinālo pētījumu (The New York Longitudinal Study), kurā tika apkopoti dati par 133 bērniem, šis process ilga vairākus gadu desmitus (1956 – 1988). Šā pētījuma rezultātā tika izkristalizētas deviņas bērnu temperamenta dimensijas:

1. *Aktivitātes līmenis (angl. activity level)* - parāda cik aktīvs, daudzās un nav valdāms, vai pasīvs, sēž un skatās grāmatu vai zīmē, ir bērns.
2. *Regularitāte (angl. rhythmicity)*(vai neregularitāte) - konkrēti procesi (ēd, nokārtojas,guļ u.c.) norit vai nenorit vienā un tai pašā laikā.
3. *Pirmā reakcija uz jauno (angl. approach/withdrawal)* - pozitīva vai negatīva uz jaunu kairinājumu (rotālieta, apģērbs, ēdiens u.c.)
4. *Pielāgošanās (angl. adaptability)* - norāda bērna spēju adaptēties jaunos apstākļos.
5. *Reakcijas intensitāte (angl. intensity of reaction)* - bērna emociju izrādīšana (vāji vai ļoti spēcīgi)

6. *Sensorais/fiziskais jutīgums (angl. sensitivity)* - reakcija uz vides izmaiņām (gaisa temperatūra, garša, troksnis u.c.)
7. *Noskaņojums (angl. quality of mood)* - garastāvokļa izteiksme – optimists, kurš atrod vienmēr par ko pasmaidīt, vai pesimists, kurš vienmēr saskata iemeslu bēdāties.
8. *Neatlaidība (angl. attentionspan and persistence)* - parāda bērna spēju darboties un ignorēt traucēkļus.
9. *Uzmanības noturība (angl. distractability)* - parāda koncentrēšanās spējas (spēj darboties troksnī u.tml.) (Thomas&Chess 1968, 57-59).

Šīs temperamenta dimensijas ir spēcīgi kritēriji, lai novērotu un analizētu bērnus adaptācijas procesa laikā.

Tāpat temperamenta dimensijas savās grāmatās ir aprakstījuši tādi savas jomas profesionāļi kā - Dr. Ross Kempbels, Svetlana Gailuma, Sandra Sebre, Anika Miltuze, Diāna Zande (Kempbels 2004; Kempbels 1998; Gailuma 2002; Sebre, Miltuze 2022; Zande 2015).

Stella Česa (Stella Ches) un Aleksandrs Tomas (Alexander Thomas) arī izvirzīja trīs temperamenta tipus: *grūtais temperaments* (bioloģisko funkciju regularitātes trūkums, negatīvs noskaņojums, negatīva vai noraidoša attieksme uz jauno, izteikts sensorais jutīgums), *vieglais temperaments* (labs garastāvoklis, viegli nomierinās un pieņem izmaiņas) un *lēni iesilstošais temperaments* (izskatās kautrīgi un nedraudzīgi, lēni pielāgojas apkārtējās vides izmaiņām) (Thomas&Chess 1968).

Tieši temperaments ir tas, kāpēc bērni no vienas ģimenes dažādi pārcieš adaptāciju. Lai gan ir vienādi nosacījumi labvēlīgai adaptācijai, taču gala iznākums, var būt pilnīgi atšķirīgs (Sebre, Miltuze 2022; Thomas&Chess 1968).

Šobrīd adaptācijas procesā ir vienas ģimenes jaunākā māsa, kura ir pretstats vecākajai. Vecākā māsa viegli atrada kontaktu ar (tām pašām) audzinātājām, izrādīja interesi par grupā esošajām rotaļlietām un bija mierīga, savukārt jaunākā māsa sākumā bija izteikta vērotāja un neveidoja kontaktu ne ar vienu, arī interaktīvā rotaļlieta, par kuru izrādīja interesi, atradās vis tālāk prom no visiem, ir klusa, bet raudulīga. Attiecīgi šeit ir redzams piemērs vieglajam temperamentam un lēni iesilstošajam temperamentam.

Adaptācijas process iekļaujoties jaunā vidē ir nepārtraukts, taču uzmanība ir jāpievērš tieši šiem faktoriem:

- dienas režīms,
- iekļaušanās kolektīvā,
- atšķirīgas prasības,

- sveši cilvēki,
- lietu vides maiņa (Kempbels 1998; Gailuma 2002).

Šīm prasībām ir jābūt vienādām gan no vecāku, gan no pirmsskolas puses, lai bērņā veidotos sistemātisks režīms, nevis apjukums un nesaprašana. Tad arī pārējie jaunumi tiks akceptēti vieglāk.

Analizējot un pētot bērnu veselības stāvokli adaptācijas laikā R.V. Tonkova-Jampoļskaja, E. Šmits-Kolomers, A. Atonasova-Vukova iedalīja adaptāciju trijās grūtības pakāpēs:

- Viegla adaptācija – to izjūt tikai dažas nedēļas un bērns ir pielāgojies apkārtējai videi un noteikumiem ļoti ātri. Ir iespējams neliels kritums runas aktivitātē, nelieli miega vai ēšanas traucējumi. Pirmsskolu sāk apmeklēt ļoti agri (1,5 gadi), ir no labi situētām ģimenēm, fiziski un garīgi labi attīstīti un veseli.
- Vidēja adaptācija – process var turpināties pat līdz 40 dienām. Bērns bieži slimo, taču pārsvarā bez komplikācijām (7-10 dienas), kam var sekot neliels svara zudums un runas traucējumi. Parasti arī šie bērni ir no labvēlīgām ģimenēm un uzsāk agri (1,5 gadi) pirmsskolas apmeklēšanu. Vai jebkura vecuma bērni no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm, vai ģimenēm kur ir pieļautas audzināšanas kļūdas.
- Smaga adaptācija – process ilgst vairākus mēnešus. Ir iespējams, ka slimības dēļ ir atgriešanās pie nulles punkta. Bērns pēc atkārtotas atgriešanās pirmsskolā kļūst nervozāks un jūtīgāks pret visu.

Uzskatāmāks šis iedalījums ir tabulas formā kur ir redzami arī simptomi un sekas vidējas un smagas adaptācijas gadījumā. (Gailuma 2002,) (sk. 1. tabulu).

1.tabula. Adaptācijas procesa iedalījums (Gailuma 2002).

Simptomi	Viegla adaptācija	Vidēja adaptācija	Smaga adaptācija (1. un 2. pakāpe)
Laiks, kurā normalizējas bērna miegs, apetīte, emocionālais stāvoklis, saskarsme ar pieaugušajiem, vienaudžiem u.c. reakcijas uz vides maiņu.	10 - 20 dienas	20 – 40 dienas	Līdz 60 dienām un vairāk
Neiropsihiskā attīstība.	Atpaliecība vai izmaiņas nav novērotas	Vienu, divus mēnešus pazeminās runas aktivitāte.	Strauji samazinās augšana un svara pieaugums, attīstība var atpalikt no vienaudžiem par

			trim līdz sešiem mēnešiem.
Saslimšanas biežums un ilgums, sākot apmeklēt bērnudārzu.	Saslimšana nav novērojama vai arī ir tikai vienu reizi. Ilgst ne ilgāk kā desmit dienas.	Saslimšana var atkārtoties. Ilgst septiņas līdz desmit dienas.	Atkārtotas, ilgstošas slimības ar sarežģījumiem, neirotiskas reakcijas. Ilgst vairāk nekā desmit dienas.
Svars un augšana.	Bez izmaiņām.	Svara zaudēšana 30 - 40 dienas.	Augšanas tempa un svara samazināšanās līdz pat sešiem mēnešiem.

Iedziļināties adaptācijas procesa iedalījumā bija nepieciešams, lai zinātu kādas sekas ir iespējamās smagas adaptācijas gadījumā. Izvērtēt katra bērna adaptāciju individuāli un meklēt labākos risinājumus kopīgi ar vecākiem, jo mērķis gan vecākam, gan pedagogam ir vesels un smaidīgs bērns.

Bērna adaptāciju tieši ietekmē pieaugušie viņa dzīvē – vecāki un audzinātāji. Šis process norit veiksmīgāk, ja vecāki :

- samīļo bērnu, pielāgojas bērna ritmam un to nesteidzina,
- atbalsta pasākumus un pieņem aktīvu dalību tajos (gatavo kostīmus, palīdz sagatavoties u.tml.),
- ļauj bērnam piedalīties pieaugušo darbībā,
- atbalsta bērna radošo darbību,
- pārrunā kā noritēja diena dārziņā,
- parāda, ka augstu novērtē pedagogu darbu (Kājiņa, Aunīte 2006; Montgomerija 2021; Špona, Jermolajeva 2015).

Pedagogi var sniegt atbalstu vecākiem ar padomu, ja tāds ir nepieciešams, un radīt vecākos pārliecību, ka mazulis pie viņiem ir drošībā (Kājiņa, Aunīte 2006; Montgomerija 2021). Ļoti iespējams, ka vecākam šī ir pirmā pieredze saistībā ar adaptācijas procesu, taču pedagogam tā ir ikdiena, kuru var atvieglot gan sev, gan bērnam, iesakot, kā bērnu savlaicīgi sagatavot pirms ierašanās pirmsskolā. Tas var būt kāds rituāls, vai īpaša atvadīšanās, pēc kuras bērns zina, kas viņu tālāk sagaidīs.

Vecākiem ir jāspēj kontrolēt savas emocijas attiecībā uz pedagogiem, jo bērns ir vecāku spogulis. Ja vecāks, runās slikti, vai izturēsies necienīgi, tad arī bērns atdarinās, šīs emocijas, pat īsti tās neizprotot. Tas savukārt aprūtinās adaptācijas procesu kā bērnam, tā pedagogiem un pašiem vecākiem (Gailuma 2002; Kājiņa, Aunīte 2002; Montgomerija 2021). Tādēļ arī pedagogiem ir svarīgs uzdevums, atklāt, kā kuru bērnu sagaidīt, kuru vajag paņemt pie rokas,

kuru apsēdināt klēpī un samīļot, ar kuru kopā aiziet līdz mīļākajai mantai, un kuru neaiztikt un pagaidīt, līdz dos signālu, ka ir gatavs draudzēties. Tādā veidā radot uzticību arī vecākos, ka bērns būs drošībā un aprūpēts.

Apgūstot un praktizējot paškontroli dusmu brīžos, mēs pamanām bērna vajadzību un nezaudējam saikni ar bērnu, kā arī rādām piemēru, ka arī dusmu brīžos vispirms vajag nomierināties, nevis reaģēt dusmu karstumā (Germanavičiene 2021; Montgomerija 2021). Ikdienas steigā mēdz būt tādas reizes, kad mēs sadusmojamies, taču ir svarīgi apdomāties un parādīt, ka tas nekas. Tātad ir iemesls šādai bērna rīcībai, un mūsu, pieaugušo, uzdevums ir noskaidrot, kāds! Jo vienmēr jāatceras, ka bērni no mums mācās.

Pedagogam ir nepieciešamas zināšanas par bērnu attīstību, lai varētu pielietot zinātniski izstrādātas metodes, ar kuru palīdzību labāk spētu palīdzēt bērnam, kā arī būtu izziņošs un informēts par lietām un reakcijām, kuras sagaidīt atbilstoši vecumam (Batņa 2001). Jo tikai labi orientējoties vecumposma īpatnībās pedagogs ir spējīgs izprast un palīdzēt bērnam, jo uzsākot pirmsskolas gaitas reti kurš bērns spēj izteikt vārdos savas vajadzības un vēlmes.

Pirmajā tikšanās reizē ar bērnu, noteicošais faktors var būt - vizuālais izskats, acu skatiens, sejas izteiksme vai balss intonācija. Ja bērnam kaut kas no visa simpaticēšs, tas var būt rosinātājs bērna vēlmei komunicēt. Protams rodas arī dažādas grūtības, kuras nākas pārvarēt adaptācijas procesa laikā. Tās var rasties temperamentu atšķirību, raksturu nesaderību vai vienkārši naida izpausmes dēļ. Tādēļ ieteicams ir adaptācijas procesu uzsākt pakāpeniski, jo straujas pārmaiņas var mazināt bērna adaptācijas spējas (Gailuma 2002). Pirmajā tikšanās reizē visiem ir jājūtas ērti, nav ieteicams nekomfortabls apģērbs, vai apavi, tas attiecas, kā uz pedagogu, tā uz bērnu. Visam ir jābūt samērīgam.

Galvenais pedagoga uzdevums adaptācijas laikā ir sniegt bērnam mierinājumu. Mierināt tas nozīmē, ka tu spēj izturēt bērna emociju gammu un parādīt, ka tu esi kopā ar viņu. Mierināšanas veidi bērniem mēdz būt ļoti dažādi. Kādam vajag pasēdēt klēpī, citam lai to samīļo, kādam gluži pretēji, pabūt vienam - prom no visiem. Svarīgākais ir noskaidrot un pamanīt, kas ir konkrētā bērna mierinājums. "Jo vairāk bērns gūs pieredzi, ka pasaule ir droša vieta, kurā var izpaust emocijas, jo labāk viņam dzīvē klāsies" (Montgomerija 2021).

Autores galvenā atziņa veiksmīgai adaptācijai ir pozitīva savstarpējā komunikācija un mijiedarbība adaptācijas procesa laikā, kā arī novērot un izvērtēt katru bērnu individuāli. Tālāk tiks apskatītas pirmsskolas izglītības 1. posma īpatnības.

1.2. Pirmsskolas izglītības 1. vecumposma īpatnības

Bērnu vecumu no viena gada līdz trīs gadiem psiholoģijā dēvē par – mazbērna vai agrīnās bērnības vecumposmu. (Kalvāns 2018; Svence 1999; Svence 2020; Gailuma 2002; Golubina 2007). Pirmsskolas mācību programmā SKOLA 2030, tas tiek dēvēts arī par pirmsskola izglītības 1. posmu (1,5-3).

Pētījumā iesaistīto bērnu kontekstā interesējošais periods ir no 1, 5 – 2 gadiem, taču autore šo periodu apskatīs nedaudz plašāk, līdz 3 gadiem, jo visi bērni neattīstās vienādi ātri.

Šveiciešu psihologs Ž. Piažē ir izvirzījis 4 kognitīvās attīstības stadijas (sk. 2. tabulu.)

2.tabula Ž. Piažē bērna garīgās attīstības pamatstadijas (Piažē 2002).

1.	Sensomotorā stadija	No dzimšanas līdz apmēram divu gadu vecumam
2.	Pirmsoperacionālā stadija	No 2 līdz apmēram 6 – 7 gadu vecumam
3.	Konkrēto operāciju stadija	No 7 līdz apmēram 11 – 12 gadu vecumam
4.	Formālo operāciju stadija	No 11 līdz 12 gadu vecumam

Mūsu pētījumu interesējošā ir pirmā iekrāsotā rinda, kuras nosaukums ir - sensomotorā stadija – bērns izzina pasauli caur sajūtām un kustībām, kuras sākumā ir balstītas uz iedzimtajiem primitīvajiem refleksiem, kas pārtop mērķtiecīgās darbībās (Sebre, Miltuze 2022). Atziņa no augstāk minētā - lai rotaļa liktos saistoša attiecīgā vecuma bērnam, tajā ir jābūt ietvertai kustībai un sajūtām. Kustībai ir jāveicina bērna attīstība, un savukārt ar sajūtām tiks veicināta izpratne par apkārtējo vidi.

Attīstības psiholoģijā tiek izdalīti vairāki sensitīvie periodi no dzimšanas līdz deviņu gadu vecumam. Ēriks Kalvāns atbalsta L. Vigotska teoriju, ka sensitīvie periodi sakrīt ar konkrētu iemaņu apguvi. Tuvāk apskatīsim mūsu pētāmajam periodam atbilstošos:

- 1 – 3 gadi. Runas attīstības sensitīvais periods. Ieklausās apkārt notiekošajās sarunās un pakāpeniski papildina savu vārdu krājumu. Sasniedzot 2,5 gadu vecumu veido īsus teikumus, reaģē uz teikto, kā arī ievēro apkārtējo emocijas un mēģina izteikt savējās.
- 1,5 – 2,5 gadi. Mikromotorikas attīstības sensitīvais periods. Aktīva manipulācija ar dažādiem sīkiem priekšmetiem. Tiek uzskatīts par gatavošanās laiku burtu un vārdu rakstības spēju attīstībā.
- 2,5 – 3 gadi. Vārdu loģiskās apjēgšanas sensitīvais periods. Dominē sarunas pašam ar sevi. Tādā veidā bērns veido loģisku secību kādam procesam, tā veidojas galvā shēmas, ar kuru palīdzību būs iespējams atrisināt jaunus uzdevumus. Sasniedzot 3 gadu vecumu pazūd sarunas pašam ar sevi un paliek kā domas galvā (Kalvāns 2018).

Šie sensitīvie periodi mums parāda, kādai videi ir jābūt, lai bērns varētu sekmīgi attīstīties. Lai bērnam pareizi attīstītos runa, ar bērnu ir jārunā pareizā latviešu valodā, var lasīt īsas pasakas, stāstus, tādējādi paplašinot bērna netiešo vārda krājumu un attīstīt uzmanību. Savukārt, lai attīstītu sīko motoriku bērns ir jāieinteresē ar dažādiem priekšmetiem un materiāliem, lai viņam rastos vēlme grupēt, rindot, likt un pārlikt - rotaļāties, tādējādi attīstīt smadzeņu darbību un attīstīt sīko motoriku.

Šis ir vienreizējs periods, kurš nekad vairs neatkārtojas, kura laikā aktīvi attīstās bērna kognitīvās iemaņas – runa, domāšana, iztēle, sajūtas, uztvere, atmiņa un uzmanība (Svence 2020; Kalvāns 2018).

Līdz triju gadu vecumam bērņā norisinās strauja attīstība visās jomās. Palēnām nostiprinās kaulaudi (tie vēl ir gana mīksti un ir iespējamās deformācijas), attīstās un nostiprinās muskuļaudi, līdz ar to palielinās ķermeņa svars. Spēcīgāka paliek arī nervu sistēma. Koordinācija un līdzsvara izjūta, patreiz vēl atrodas sākuma attīstības stadijā, bet jo aktīvāks un kustīgāks ir bērns, jo spēcīgāka attīstās koordinācija un līdzsvara sajūta. No bērna stabilitātes un pārliecības pārvietojoties ir atkarīgs cik plašs būs bērna izpētes lauks. Pēc iespējas plašāks izpētes lauks veicina roku attīstību, kas ietekmē koordinācijas uzlabojumus. Kustoties un darbojoties bērns attīsta psihiskās funkcijas, uztveri, uzmanību, atmiņu un sajūtu uztveri (Golubina 2007; Geske 2005).

Šajā vecumā veidojas uzskatāmi darbīgā domāšana = uztvere + atbilstoša darbība. Domāšanas attīstība norit pēc šādas shēmas:

- bērns uztver priekšmetu;
- šis priekšmets rada viņā emocionālu noskaņu;
- bērns veic noteiktas darbības, lai iegūtu šo priekšmetu;
- kad priekšmets ir iegūts, bērns manipulē ar iegūto priekšmetu, lai to iepazītu (Kalvāns 2018).

Bērna būtība ir saistīta ar to, ko bērns redz un jūt tieši tajā mirklī. Uztveres galvenās īpašības (veselums un strukturālais raksturs) vēl ir maz attīstītas, tādēļ ir grūti uztvert kopainu, kas sastāv no vairākām daļām. Sāk attīstīties un veidoties atmiņa. Bērns spēj atdarināt agrāk piedzīvoto. Atmiņa veidojas par uztveres turpinājumu (Kalvāns 2018; Golubina 2007). Bērns sāk atcerēties, ka šādi jau ir darbojies, rotaļājies, un sāk pilnveidot savas iemaņas.

Runas attīstībai 1. posmā ir ļoti liela nozīme psihiskās izziņas, īpaši domāšanas attīstībā. Bēbīšu valoda sāk izzust, tā pakāpeniski tiek aizvietota ar latviešu valodai raksturīgiem vārdiem. To veicina saskarsme ar pieaugušajiem, kuri bērnu nemāca, bet veido dialogu ar vienkāršiem teikumiem (Irbe, Lindenberg 2014; Kalvāns 2018).

Tiek uzskatīts, ka ir negatīvi faktori, kuri var runas attīstību samazināt:

- nav pietiekošā daudzumā saskarsme ar pieaugušajiem;
- pieaugušais atbalsta bēbīšu valodu un pielieto to;
- dvīņi ģimenē – tie komunicē savā valodā (Kalvāns 2018;).

Divu gadu vecumā aktīvais vārdu krājums vēl ir 3 reizes mazāks nekā pasīvais vārdu krājums (Svence 1999). Bērns labāk uztver teikto, ja tiek pievienots žests, mīmika vai mainīta balss intonācija, kā arī izpratne ir labāka par lietām, kuras tiek saistītas ar pieredzi. Bērns sāk izmantot runu, lai komunicētu. Komunicējot ar pieaugušo bērns uzdod jautājumus un ieklausās atbildē, taču komunikācijā ar citu vienaudzi neiedziļinās un neieklausās, līdz ar to sarunas ir īsas un nesaturīgas - egocentriskā runa (katrs runā par savu, neviens neklausās) (Svence 1999; Gailuma 2002; Golubina 2007; Kalvāns 2018; Sebre, Miltuze 2022).

Katru dienu tiek apgūti jauni vārdi, runa paliek aizvien saistītāka. Pedagoģa uzdevums ir vispirms jauno vārdu parādīt kā lietu, vai priekšmetu, tad to kopīgi ar bērnu izpētīt. Šajā brīdī tiek iesaistītas rotaļas ar sensorajiem materiāliem. Izzināšanas un pētīšanas process notiek rotaļas veidā, kur jaunais vārds tiek iepazīts ar visām iespējamajām maņām (aptaustīts, sadzirdēts, sasmaržots u.tml.). Tādējādi tiek apgūts jaunais vārds. Bērns ir jāiepazīstina ar visvienkāršāko jēdziena skaidrojumu, un jāveido izpratne par orientāciju telpā (Golubina 2007; Kalvāns 2018; Freiberga 2007).

Bērna valodas attīstības procesā liela nozīme ir:

- runas orgānu attīstīšanai (rotaļas pie spoguļa – mīmika, mēle);
- pareizas elpošanas attīstīšanai (pūš burbuļus, lapas, spalvas, caur salmiņu u.tml.);
- runas dzirdes attīstīšanai (atkārto kaķis saka ņau, ņau, suns vau, vau u.c.);
- fonemātiskās dzirdes attīstīšanai (ritmizēšana un skaņu atdarināšana)
- vārdu krājuma paplašināšanai (sarunas, pasaku klausīšanās);
- skaņu un vārdu (priekšmetu un lietu nosaukumu) tīrrunas veidošanai (nosauc "Kas tas ir?" atkārto vārdu);
- runas veidošanai ar vienkāršiem, sakarīgiem teikumiem (pasaki, ko redzi grāmatā, uz galda, pa logu u.tml.) (Golubina 2007).

Pirmsskolas izglītības 1. vecumposmā bērns centrējas uz pieaugušo, viņš vēro to, mēģina atdarināt tā veiktās darbības kā rotaļu (ķemmē matus, gatavo, liek gulēt u.c.), jo bērns attīstās saskarsmē ar pieaugušo. Tādā veidā bērns meklē un rod jaunus iespaidus, kā arī apmierina savu vajadzību pēc emocionāla kontakta. Šādi bērns gatavojas nākošajam etapam, kad sāks apzināties šīs darbības kā savas: "Es zīmēju, es ķemmēju u.tml.," tiks sasniegta "ES" izpratne.

Līdz tam ar pārējiem bērniem spēlējas līdzās, bet ne kopā ar tiem (Golubina 2007; Kalvāns 2018; Svence 1999; Ķerve, Gintere, Mitenberga 2021; Gailuma 2002).

Guna Svence grāmatā “Attīstības psiholoģija” ir nosaukusi kritērijus, ar kuriem ir saistīta ES koncepcijas attīstība:

- 1) spēja pastāstīt par citu cilvēku uzvedību;
- 2) spēja apzināti ietekmēt citu cilvēku uzvedību;
- 3) spēja pastāstīt par savu darbību;
- 4) spēja sevi pazīt (spogulī);
- 5) patstāvības izjūta;
- 6) sava īpašuma apziņa;
- 7) empātija;
- 8) 2-3 gadu krīze (Svence1999).

Ar šo kritēriju palīdzību mēs varam izvērtēt bērnu attīstības līmeni, vai tas jau tuvojas savai ES apzinātībai. Kas norāda, ka bērns sevi jau atdala no pārējiem bērniem, spēj atbildēt uz jautājumiem, kuri ir saistīti arī ar citiem cilvēkiem. Apzinās, ja kaut kas tiek iedots viņam, tad tas ir tikai viņa, ja nav citu uzstādījumu. Tāpēc arī rotaļu laikā ir jāuzsver, tagad darbojies tu, pēc tam nākošais bērns. Viss, kas atrodas grupā ir kopējs.

Mazbērna vecumā bērns sevi uzrunā 3.personā (piemēram: Anna grib ēst. Māris skrien. u.c.) Tikai tad, kad bērns ir gatavs savas darbības atdalīt no pieaugušā darbībām un identificēt tās, kā savas personīgās, sāk pielietot “Es” formu. Bērns atpazīst sevi spogulī, cenšas pieprasīt savu vēlmju piepildījumu, kas nes līdzīgu tā saucamo trīsgadnieku krīzi. Raksturīgākās iezīmes šai krīzei ir - spīts, ietiepība, nepakļaušanās – viss, kas norāda uz neatkarību un vērsts uz sevi – es, man, gribu, vajag u.tml. (Gailuma 2002). Šie pārejas periodi – krīzes – var norisināties mierīgi un pakāpeniski, taču ir iespējamās arī pretēja reakcija. Bērns var kļūt grūti audzināms un nepakļauties pedagoģiskai iedarbībai (Svence 1999; Kalvāns 2018; Gailuma 2002). Zinot šos faktus ir vieglāk izprast bērnu adaptācijas procesā, vai tā ir vienkārša nepaklausība, vai tās ir krīzes pazīmes.

Visu laiku tiek attīstīta bērna radošā darbība. Bērns spēj izmantot jebkuru priekšmetu un rotaļāties ar to (pagales, lapas, lego kluči, mīkstās mantas u.c.). Šīs darbības ir iedīgļi lomu sižeta rotaļām. Tiek uzskatīts, ka pārlietu liels rotaļlietu klāsts var bērnam radīt trauksmi un nedrošību (Gailuma 2002; Rehunena 2021; Višķere 2017)

Šajā vecumā arī parādās simboliskā (semiotiskā) darbība, kad spēlējoties naudas vietā tiek izmantotas lapas, kafijas vietā smiltis un mašīnas vietā klucītis. Tādejādi uz atdarināšanas pamata tiek attīstīta iztēle, kura tiek pielietota arī zīmējot un rotaļājoties. Bērns sāk iepazīt zīmuli apmēram 1,5 - 2 gadu vecumā. Iesākumā tās ir tikai švīkas un rumbuļi, taču laikam ejot

attīstās arī zīmējumi. Ir pārbaudīts, ja ar bērnu vienosieties, ka zīmēsiet, piemēram, kaķi, tad pieaugušajam var nelikties, ka tas ir kaķis, bet bērns būs pārliecināts, ka ir uzzīmējis kaķi (Svence 1999; Kalēja-Gasparoviča 2020). Tieši tāpat var notikt rotaļu laikā, kad bērns rotaļjas ar kaut ko vienu, bet nosauc to pavisam citā vārdā, jo viņam tā liekas, un tas noteikti nebūs nepareizi, jo katram bērnam ir savas asociācijas, kuras mainīsies uzkrājot lielāku pieredzi.

Autore secina, ka bērns šajā vecumā ir ļoti atkarīgs no pieaugušajiem, kuri viņu cenšas pozitīvi virzīt un iedrošināt uz jaunu mērķu sasniegšanu. Katra diena ir ceļš līdz zināmajām robežām, to pārvarēšana un jaunā atklāšana. Jo pārliecinātāks par savu rīcības pareizību būs pieaugušais, jo drošāks un gatavs izmēģināt ko jaunu būs bērns.

1.3. Sensoro materiālu rotaļas – to jēdziens un raksturojums

Pēc Žana Piažē intelektuālās attīstības teorijas no dzimšanas līdz apmēram divu gadu vecumam ir *Sensomotorā attīstības stadija* – bērns pasauli izzina caur sajūtām un kustībām (sk. 2. tabula) (Sebre, Miltuze 2022; Piažē 2002).

Sasniedzot divu gadu vecumu bērns pāriet uz *pirmsoperacionālo attīstības stadiju* – spēja domāt, reaģēt uz simboliem, atdarināšana, iztēle u.c.(sk.2.tabula) (Sebre, Miltuze 2022; Piažē 2002).

Sensorā sistēma (lat.val. *sensus* – maņa sajūta) – informē ķermeni par ārējās vides ietekmi, iekšējo orgānu darbību, un ķermeņa kustībām. Šo signālu uztvērēji ir maņas orgāni – āda, acs, auss, mute un deguns (Geske 2005).

Ar šo piecu maņu palīdzību tiek izzināta apkārtējā pasaule. Bērns kopš dzimšanas ir ziņkārīgs. Pareizi virzot un attīstot ziņkārību, tā var pāraugt zinātkārē, kura rosina bērnu izpētīt to, kas uzreiz nav pamanāms. Pirmsskolas izglītības 1. vecumposmā bērnam ir vājas zināšanas, taču ir milzīgs prieks un vēlme darboties, emocijas un prieks par paveikto ir neizmērojams (Freibergera 2007).

Sīkās motorikas attīstība ir atbildīga par garīgo attīstību, runas un rakstības attīstību un pašpalpošanās prasmju attīstību (Šternfelde 2017). Sīkās motorikas attīstības process ir jāsāk pēc iespējas ātrāk. Tā var būt jebkura ikdienas nodarbe, kura vingrina un attīsta rokas un pirkstus, kā piemēram berot, šķirojot, verot sīkus priekšmetus, zīmējot smiltīs, uz sienas ar vaska krītiņiem vai krāsām u.tml. (Višķere 2017; Višķere 2019).

Glens Domens, Duglass Domens un Brūss Heigijs savos pētījumos ir pierādījuši, ka ar daudzveidīgām fiziskajām aktivitātēm tiek attīstīti galvas smadzeņu kustību centri, kas savukārt

ir atbildīgi par sīko motoriku (Domens, Domens, Heigijs 2015). Tātad no šī izriet, ka jo vairāk kustību, jo labāk būs attīstīts bērns, jo viss ir savstarpēji saistīts. Guna Svence uzsver, ka attīstības psiholoģijā par bērna attīstību ir zināma frāze: "Jo vairāk ir kustību un pirkstu nodarbināšanas iespēju, jo labāki ir nosacījumi intelekta attīstībai" (Svence 2020).

Baiba Brice un Anda Dēliņa iesaka attīstīt sīko motoriku ar pirkstiņrotaļām, jo ar to palīdzību tiek vingrināta pirkstu sīkā muskulatūra, attīstīta reakcija un koordinācija (Brice 2016; Dēliņa 2023). Šo autoru grāmatās ir apskatāms plašs pirkstiņrotaļu klāsts, kuru var izmantot pirmsskolā adaptācijas procesā un ne tikai. Savukārt Ina Šternfelde savā grāmatā: "Sīkās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem" ir izdalījusi dažādām tēmām atbilstošus roku vingrinājumus ar kuru palīdzību attīstīt sīko motoriku. Viņa iesaka to darīt rotaļu formā, lai radītu bērnam interesi un atvieglotu informācijas uztveri (Šternfelde 2017). Savukārt Zane Višķere un Krisi Rehunena savās grāmatās apraksta kā pamodināt bērnam pētnieku. Kur to var darīt, kas ir nepieciešams, un aprakstīti daudz un dažādi piemēri. Svarīgs uzdevums ir apvienot rotaļāšanos un kāri uz piedzīvojumiem, ar ikdienu un dabas parādībām (Rehunena 2021; Višķere 2019).

Visos vecumos bērnam patīk atrasties pieaugušā tuvumā un novērot tā darbības. Savukārt pieaugušo uzdevums ir rūpēties par paraugu, lai būtu saprotams, labi redzams un atbilstošs vecuma īpatnībām (Golubina 2007; Freiberga 2007; Kalvāns 2018).

Ilga Prudņikova pētot un aprobējot Montesori pieeju pirmsskolā secina, ka pieaugušajam ir jābūt tikai palīgam attiecīgajā brīdī un laikā. Tiem ir jāpārzina ļoti labi sava joma, jo tie aizpilda vērtīgo bērna laiku (Prudņikova 2004).

Dažādu pirmsskolas izglītības virzienu piekritēji ir vienis prāti, ka bērnam nevajag dot gatavas rotaļlietas, bet gan dažādus priekšmetus, no kuriem bērns var pats radīt – dabas materiāli, galdniecības atlikumi (skaidas, klucīši gludi bez skabargām), viss ko var atrast pastaigas laikā. Svarīgas ir arī īstās smukumlietas (keramika, gleznas, attēli, auduma gabali, dzija u.c.). Tas bērnam liek eksperimentēt ar materiāliem tos savienojot un papildinot (Karlgrēns 2008; Prudņikova 2004; Višķere 2017).

Bērni visu vēlas paveikt paši! Ja pieaugušais spēj piedāvāt aizraujošas nodarbes, kuru rezultātā bērns attīstās un bagātina savu sensoro, motoro, sociālo un emocionālo pieredzi, tas ir milzīgs ieguldījums bērna nākotnē, saglabājot klāt esamību, bet ne dominanti. (Ādamsons, Višķere 2017; Rehunena 2021).

Rotaļa – Interesanta, izklaidējoša rakstura nodarbība laika īsināšanai, atpūtai, redzesloka paplašināšanai, pozitīvu attiecību veidošanai vai kādam noteiktam mācību mērķim. Bērniņas būtiska sastāvdaļa, bērna attīstības un audzināšanas pamatveids, jūtu, domāšanas un jaunrades skola. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca 2000 150).

Rotaļas laikā notiek savstarpēja sadarbība ar kādu priekšmetu vai cilvēku. Procesa laikā tas apgūst pamat prasmes darboties ar dažādiem priekšmetiem, sadarboties ar citiem bērniem, vai pieaugušajiem, kā arī iemācās reaģēt uz pārmaiņām (Dzintere, Stangaine 2005).

Rotaļa ir bērna dzīves veids. Ar rotaļas palīdzību bērns noskaidro sev interesējošo, atspoguļo jau apgūto un izpauž savas uzkrātās emocijas. Uzmanīgi vērojot bērnu rotaļas laikā var noprast bērna izjūtas. Rotaļai nav viena konkrēta skaidrojuma, jo neviens nevar paredzēt, ar ko rotaļa sāksies un ar ko beigsies. Rotaļa ir tas ar ko bērns sevi nodarbina (Dzintere, Stangaine 2005). Diemžēl mūsdienās ir aizvien vairāk ģimenes, kurās bērns pavada nevis rotaļās, bet gan kādā no vied ierīcēm (TV, planšetdators, mobilais telefons u.c.), līdz ar to lielāks darbs ir nepieciešams no pedagoga puses, jo bērns neprot rotaļāties. Lai bērns spētu pilnvērtīgi attīstīties, tam ir nepieciešams pieaugušā atbalsts (Dzintere, Stangaine 2007; Montgomerija 2021).

Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem ir teikts, ka galvenā mācību organizācijas forma ir rotaļnodarbība (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716), kas jau savā būtībā norāda, ar ko bērnam visas dienas garumā ir jānodarbojas. Ar rotaļas palīdzību bērns sāk mācīties un attīstīt radošo iztēli (Stangaine 2015).

Rotaļai tiek piedēvētas vairākas funkcijas – izglītojošā funkcija, bērna dzīves organizācijas funkcija, bērna attīstības diagnostikas funkcija un terapijas funkcija (Dzintere, Stangaine 2005). Tik agrā vecumā (1,5-2gadi) jebkura rotaļa ar sensorajiem materiāliem ir izglītojoša, jo tā ir iepazīšanās ar jaunu materiālu, lietu vai stiprināšanas veidu u.tml. tādejādi bērns tiek audzināts un mācīts caur rotaļu. Savukārt pieaugušie izmanto rotaļu, lai organizēti aizpildītu bērna brīvo laiku un to jēgpilni nodarbinātu (svētkos, svinībās, brīvā dabā, u.c.), arī bērns mācās patstāvīgi rotaļāties un sevi organizēti nodarbināt. Ar rotaļas palīdzību pieaugušais vislabāk var novērtēt bērna mācību rezultātus un sociāli emocionālo attīstības līmeni, kā arī iepazīt bērna vēlmes, intereses un vērtības. Rotaļu pielieto arī dažādi speciālisti terapijas nolūkos, jo rotaļa bērnu nomierina, rada saviļņojumu un nodarbina, kā arī ar rotaļas palīdzību ir iespējams veikt korekcijas bērna attīstībā (Dzintere, Stangaine 2005). Pētījuma laikā tiks pielietotas visas šīs funkcijas, jo bērni iegūs jaunus iespaidus un zināšanas, tiks vērtēti, vai attiecīgās rotaļas saista bērnu uzmanību, vai nē, kā arī sagādās dažādas emocijas, un protams mācīsies jēgpilni aizpildīt savu laiku.

Apkopojot informāciju autore ir secinājusi, ka sensoro materiālu rotaļas ir tādas aktivitātes, kuru procesā bērns nodarbina kādu no piecām maņām. Tās var būt jebkādas rotaļas, kuru rezultātā tiek dažādos veidos pārvietoti dažādi materiāli vai priekšmeti, jo šajā vecumā bērniem

patīk pārvietot lietas, kas savukārt, attīsta bērna smalko motoriku un koordināciju, kas ir pamats pašapkalpošanās prasmēm un rakstīt prasmei.

1.4. Izveidotā sensoro materiālu rotaļu kopa

Izmēģinājuma darbībā tiks aprobētas rotaļas ar sensorajiem materiāliem. To mērķis ir piesaistīt bērnu interesi, novērst domas par vecāku klāt neesamību un attīstīt bērnu pēc būtības. Rotaļās tiek iesaistīta gan lielā, gan sīkā motorika, kas savukārt pozitīvi ietekmē bērna attīstību.

Šajā sensoro rotaļu kopā ir iekļautas rotaļas, kas ir vērstas uz dažādu materiālu pārvietošanu, sagrupēšanu un satvēriena stiprināšanu u.tml. (sk. 3.tabulu).

3.tabula Sensoro materiālu rotaļu kopa.

Nr.	Nosaukums	Sensorais materiāls	Uzdevums	Attīsta un apgūst
1.	Pabaro zvēriņu – kaķis, zaķis, cūka, pīle (sk. 9. pielikumu)	Kastaņi, zīles, zirņi, pistāciju čaumalas, akmentiņi, čiekuri u.c.	Pārvieto dabas materiālus ar roku vai ar karoti no bļodas uz dzīvnieciņa muti.	- sīko motoriku - koordināciju - pincetes satvērienu - pašapkalpošanās prasmes (darbojas ar karoti)
2.	Pielipini, vai noplēs bumbiņu (sk. 10. pielikumu)	Krāsainās bumbas no bumbu baseina	Pielipini bumbu pie zvaigznes vai noplēs bumbu no zvaigznes.	- sīko motoriku - trenē rokas muskuļus - atšķirt materiālus (līp, nelīp) - vienādas pazīmes (krāsu)
3.	Pa cauruli uz trauku (sk. 11. pielikumu)	Dabas materiāli, korķīši	Pa kartona caurulēm mest, ripināt korķus, vai dabas materiālus.	- sīko motoriku - pārvieto priekšmetus pa vienam - vienādas pazīmes (krāsu)
4.	Saver riņķītšus (sk. 12. pielikumu)	Putupolietelēna gredzeni ar krāsu atzīmēm.	Uz piramīdu statīviem, ver virsū gredzenus un ņem nost.	- sīko motoriku - koordināciju - vienādas pazīmes (krāsu) - pārvieto priekšmetus pa vienam
5.	Indiānis	Krāsainas spalvas, krāsaini vates kociņi.	Caurdurī iespraud, vai izņem krāsainās spalvas vai vates kociņus.	- sīko motoriku - koordināciju - vienādas pazīmes (krāsu) - pincetes satvērienu - pārvieto priekšmetus pa vienam - elpošanas vingrinājumi
6.	Sakārto oliņas, korķus	Kinderolu vidiņi (ir arī skanoši), krāsaini korķi	Olu bretē liec kinderolu vidiņus	- sīko motoriku - vienādas pazīmes (skaņu, krāsu)

			ar roku vai ar karoti.	- pārvieto priekšmetus pa vienam
7.	Sašķiro (korķīšus), dabas materiālus (sk. 13. pielikumu)	Korķi no bēbīšu biezeņiem, dabas materiāli	Krāsainās bļodiņās liec atbilstošas krāsas korķus, vai katru dabas materiālu savā bļodiņā.	- sīko motoriku - vienādas pazīmes (krāsu, materiālu, formu) - pārvieto priekšmetus pa vienam
8.	Izmakšķerē mantiņas	Bumbas, mīkstās mantiņas (nelielas) tauriņ ķeramais,	No bumbu baseina ar tauriņ ķeramo izzvejo mīksto mantiņu.	- lielā motorika - sīkā motorika - koordinācija - pārvieto priekšmetus pa vienam
9.	Saliec magnētus (sk. 14. pielikumu)	Dzīvnieku, kukaiņu, augļu un dārzeņu magnēti.	No trauka pārvieto magnētus uz magnētisko tāfeli, vai ieliek traukā pa speciālām atverēm vākā.	- lielā motorika - sīka motorika - pārvieto priekšmetus pa vienam - koordinācija
10.	Piepildi gliemezi	Zīles, kastaņi, pūkainās bumbiņas.	Ja vari ar diviem pirkstiem aizpildi kartona gliemezi.	- sīkā motorika - pārvieto priekšmetus pa vienam - pincetes satvēriens - koordinācija
11.	Piepildi puķi (sk. 15. pielikumu)	Kastaņi, zīles, akmentiņi, pūkainās bumbiņas.	Uz krāsainā kartona ir pielīmēti plastmasas pudeļu korķi kuros jāliek priekšmeti.	- sīkā motorika - pārvieto priekšmetus pa vienam - pincetes satvēriens - koordinācija
12.	Pūšam spalvu	Kokteiļa salmiņš katram	Ar kokteiļa salmiņu pa uzlīmēto līniju pūš spalvu.	- elpošanas vingrinājumi - koordinācija

Šī rotaļu kopa tika izveidota ar mērķi jēgpilni aizpildīt bērnu brīvo laiku, lai tas ir lietderīgi bērna attīstībai un ir gana interesanti, lai novērstu viņa domas, no vecāku prombūtnes. Visām rotaļām ir iespējamās dažādas grūtības pakāpes, atkarīgi no bērna spējām un attīstības līmeņa. To mērķis ir ieinteresēts bērns, kurš ir gatavs izaicinājumiem un gatavs mēģināt tikt galā ar nākošo grūtības pakāpi.

2. Empīriskais pētījums pirmsskolas izglītības 1. vecumposmā

Pētījums norisinājās pirmsskolas izglītības iestādē "X" 1,5-2 gadus vecu bērnu grupā. Adaptācijas procesu uzsāka un pētījumā iesaistījās 9 grupas bērni. Paralēli pētījuma novērotājam grupā darbojās vēl divi pieaugušie – pedagogs un pedagoga palīgs.

Pētījuma mērķis bija izveidot rotaļu ar sensorajiem materiāliem kopu, ar kuras palīdzību jēgpilni aizpildīt bērnu brīvo laiku, ieinteresēt un veicināt attīstību bērniem, kuri ir uzsākuši adaptāciju, sākot apmeklēt pirmsskolu, kā arī atvieglot šo, bērniem tik grūto, procesu.

Pētījuma laikā bērni tika pakāpeniski iepazīstināti ar 12 sensoro materiālu rotaļām.

2.1. Pētījuma norises apraksts

Pētījums tika veikts 2024. gadā pirmsskolā "X" izmantojot teorētisko un empīriskās pētījuma metodes. Teorētiskā pētījuma ietvaros tika veikta zinātniskās (teorētiskās) literatūras izpēte un analīze, kā rezultātā tika apkopoti fakti par adaptācijas īpatnībām un atbilstošā vecumposma īpatnībām, kuras savstarpēji ir saistītas un mijiedarbojas (Špona 2004). Tika noskaidrots, kas ir adaptācija, kā tā mēdz noritēt, un kādi faktori to ietekmē, kā piemēram, atšķirīga reakcija temperamenta ietekmē, dažādiem bērniem, uz vienu un to pašu problēmsituāciju.

Tika noskaidrots, kāda rīcība no vecāku puses un no pedagogu puses, atvieglo adaptācijas procesu. Kā arī tika noskaidrotas bērna pamatvajadzības, kuras nepieciešams apmierināt adaptācijas procesa laikā. Tas viss savukārt parāda, ja pedagogs ir kompetents, un pārzin attiecīgā vecumposma īpatnības, tad arī vieglāk ir rast individuālu risinājumu katrai situācijai, kura izveidojas adaptācijas periodā. Tas viss savukārt pietuvina veiksmīgai adaptācijai.

Vēl analizējot literatūras avotus tika noskaidrots, kas ir rotaļas ar sensorajiem materiāliem, kādas tās ir, ko tās attīsta, kādi materiāli tiek pielietoti, un kāpēc tās ir pielietojamas tik mazā vecumā. Balstoties uz visu iepriekš analizēto un apkopoto informāciju tika izveidota rotaļu kopa no divpadsmit dažādām rotaļām, kurās tiek izmantoti sensorie materiāli. Šīs rotaļas tiks pārbaudītas pedagoģiskajā izmēģinājumā.

Empīriskais pētījums tika veikts ar pedagoģiskā novērojuma un pedagoģiskā izmēģinājuma metodēm.

Viena no datu iegūšanas metodēm ir *novērošana*. Šajā gadījumā novērotājs, Anita Jurkevica, un novērojamie, 9 bērni, kuru darbības un rīcības tiek novērotas un vēlāk analizētas (Geske, Grīnfelds 2006).

Pedagoģiskajā novērojumā tika pielietoti Zaigas Lūciņas ieteikumi “Ko vērot?”:

- Grupas vide - cik komfortabli tajā jūtas bērni, ja vajag, veic izmaiņas.
- Materiālās bāzes, daudzums un daudzveidība – vai ir atbilstošs un pietiekošā daudzumā.
- Pievērsies konkrētam bērnam – pavēro ko, kā un kad dara.
- Mēģini saskatīt grūtības – ja saskatīji, meklē risinājumu.
- Kā mazuļi sadarbojas – vai mācās viens no otra.
- Bērna sadarbība ar pieaugušo – vai uzklausa, kā sarunājas u.tml. (Lūciņa 2002).

Šo procesu var nosaukt arī par mācību pētniecību, kas ir bērnu un pieaugušā savstarpēja intelektuāla un fiziska sadarbība un mijiedarbība, ar mērķi attīstīt bērnu un uzlabot viņa sasniedzamos rezultātus (Špona 2022).

Novērojumi tika fiksēti novērojumu protokolā (sk. 1.pielikums), kurā tika veikti ieraksti katru darbadienu. Protokolā tika fiksēta katra bērna individuālā atsaucība uz katru konkrēto rotaļu ar sensorajiem materiāliem. Katras dienas atzīmēšanas cikls tika iedalīts trīs periodos:

1. no rīta, pirms brokastīm (ir bērni, kuri tiek atvesti tieši uz brokastīm);
2. pa dienu, pēc pastaigas līdz pusdienām (apm. 20 min.);
3. pēcpusdienā pēc pamošanās (ir bērni, kuri pēc pamošanās dodas mājās).

Pētījuma protokola dati tika apkopoti pa mēnešiem (sk. 2., 3., 4.pielikums).

Pētījuma gaita norisinājās pakāpeniski, jo visi bērni neuzsāka apmeklēt pirmsskolu vienlaicīgi. Pētījuma process norisinājās no 2024. gada 26. augusta līdz 2024. gada 22. novembrim. Bērnu apmeklējuma intensitāte ir redzama četros pielikumos (sk.5., 6., 7., 8.pielikums). Šo triju mēnešu laikā bērni tika iepazīstināti ar visām sensoro materiālu rotaļām. Rotaļas visu laiku atradās brīvi pieejamas grupas vidē (izņemot salmiņu rotaļai “Pūšam spalvu”). Katrs varēja izmatot rotaļas pēc savas izvēles. Katru rītu, sagaidot bērnus, tika akcentētas divas no rotaļām (novietotas uz galdiem), pie viena no galdiem darbojās pētījuma novērotājs – Anita Jurkevica. Rotaļās, kuras nevar novietot uz galda, tika ieņemta attiecīgā lokācijas vieta. Lai bērniem būtu interesantāk, vairākām rotaļām ir iespēja nomainīt materiālus. Visi materiāli vienlaicīgi nebija pieejami, tādējādi mainot materiālus ar kuriem darboties, rotaļa ieguva jaunu interesi.

Ierodoties bērns pats pievērsa uzmanību rotaļai, vai tika aicināts to spēlēt kopā ar audzinātāju. Tādējādi tika izvērtēta bērna atsaucība uz rotaļu – pievērsās rotaļai, daļēji pievērsās rotaļai (darbojas kopā ar pieaugušo), vai vispār nepievērš tai nekādu uzmanību. Šādi kritēriji

bija nepieciešami, lai izvērtētu, vai bērns spēlējoties ar attiecīgo rotaļu ir jēgpilni nodarbināts un ir novērsis domas no fakta, ka kāds no vecākiem nav klātesošs, līdz ar to bērns neraud un ir apmierināts ar vidi kurā atrodas, kas norāda uz labvēlīgu un pozitīvu adaptāciju.

Kā arī rotaļu procesā ir iespējams novērot katra bērna attīstības pakāpi dažādās jomās, kā piemēram: spēju darboties ar karoti, jēdzienu izpratne, pa vienam, šķirot pēc kopējām pazīmēm, pūšanas tehnikas līmeni u.c. Ar rotaļu palīdzību ir iespējams labāk iepazīt bērnus, noskaidrot, kas viņiem labāk patīk, kā arī bērniem iespēja iepazīt pieaugušo.

Tālākajā daļā būs iespējams aplūkot bērnu raksturojumus.

2.2. Grupas bērnu raksturojums

Bērnu raksturojums adaptācijas procesa *uzsākšanas secībā* (bērnu vārdi ir mainīti).

Anna – 1,7 gadi. (26.08.2024. datums kurā uzsāka apmeklēt pirmsskolu) Viena no diviem bērniem, kuri pirmie uzsāka apmeklēt pirmsskolu. Ļoti ātri aprada ar pārmaiņām. Pienākot pie grupas durvīm, jau pēc nedēļas pastiepa rociņas pretī audzinātājam un bija gatava nākt grupā. Mierīga, ļoti muzikāla, patīk atrasties spoguļa priekšā un dejot. Kad jūt nepieciešamību pieskrien klāt un samīļojas. Runā tikai bēbišu valodā. Ļoti laba apetīte, ēd gandrīz visu, ko pirmsskolas ēdienkarte piedāvā. Sākumā atteicās ēst ar karoti, taču tagad ēd ļoti labi un akurāti. Āra vidē ļoti patīk smiltis. Knupīti izmanto tikai gulēšanas laikā.

Eva – 1,5 gadi. (26.08.2024.) Uzsāka apmeklēt pirmsskolu reizē ar Annu. Pirmajā dienā ļoti droši ienāca grupā, taču pēc tam atrada novērošanas punktu grupas tālākajā galā. Tur uzturējās un noraidīja jebkuru centienu no pieaugušo puses kopīgi padarboties. Tāda uzvedība bija vērojama aptuveni nedēļu. Varēja redzēt, ka tuvošanās mēģinājumi pietuvina asarām. Pēc nedēļas meitene pati sāka paplašināt savu komforta zonu un kļuva atsaucīgāka arī piedāvātajām kopīgajām izklaidēm. Ļoti strauja un ātra meitene. Pagaidām tik pat kā nerunā. Ēd izlases veidā, tikai pazīstamus ēdienus, citus atsakās pagaršot. Knupīti izmanto tikai gulēšanas laikā.

Oskars – 1,6 gadi. (03.09.2024.) Pirmsskolu sāka apmeklēt nedēļu vēlāk, kā pirmās meitenes. Pirmo nedēļu zēnu vajadzēja no mammas rokām paņemt, taču jau pēc nedēļas patstāvīgi nāca grupā un piedalījās aktivitātēs. Ļoti aktīvs un darboties gribošs zēns. Ļoti mīļš un atvērts bērns, dienā neskaitāmas reizes garām ejot apstājas, samīļojas, un dodas tālāk rotaļāties. Aktīvi runā, taču pagaidām dominē sava izdomātā valoda. Apetīte ļoti laba, ēd visu. Knupīti izmanto tikai gulēšanas laikā, ir mīļmantiņa.

Emma – 2 gadi. (03.09.2024.) Ļoti droša un prātīga meitene. Labi attīstīta runa. Spēj noformulēt savas vajadzības un pateikt pieaugušajam. Ieradās pirmsskolā nedaudz sabijusies, jo diskomfortu izjuta mamma negatīvās pieredzes dēļ ar lielo brāli, taču meitene pārsteidza mammu ar vēlmi darboties un nākt uz bērnudārzu. Ir palīgs audzinātājām, un palīdz pieskatīt mazākos grupas biedrus. Ir greizsirdīga uz citiem bērniem, kontrolē, lai visiem tiktu vienlīdzīgi pievērsta uzmanība. Gulēt palika tikai pēc trešās nedēļas (mamma nebija gatava). Ir mīļmantiņa, knupi nelieto. Ēdiena ziņā ir ļoti izvēlīga. Ļoti labas pašapkalpošanās spējas (ēd, ģērbjas).

Laima – 1,8 gadi. (04.09.2024.) Meitene uz pirmsskolu tika atvesta ar ratiem, jo pārvietojās ļoti nestabili (platām kājām un rokām izplestām plecu augstumā), nerunā nemaz. Grupā ienāca droši un uzreiz pievērta uzmanību mantām. Mantas tiek aktīvi izmēģinātas, bet vēl neapzinās un nesaprot lietu kārtošānu. Apētie ir ļoti laba. Ir redzama izaugsme ēšanā ar karoti un dzeršanā no krūzes. Ir mīļlupatiņa, kuru smaržojot meitene sevi iemidzina, lieto arī knupīti.

Monta – 2 gadi. (04.09.2024.) Adaptācija norit divās jomās, jo arī mājās ir nesen piedzimuši mazā māsiņa. Meitene ir ļoti noslēgta, bet gudra. Ir atsaucīga un labprāt darbojas kopā ar pieaugušo, bet patstāvīgi nevēlas darboties. Izteikti notiek vērošana, ko dara pārējie, uz piedāvājumu piedalīties atsakās, vai pāriet sāņus, lai nebūtu jāpiedalās. Diezgan bieži kavē pirmsskolu, savas slimības, vai mazās māsas slimošanas dēļ. Ļoti maz ēd. Nelieto knupi. Baidās izteikt savas vajadzības (nelieto pamperi), jāpiedāvā apmeklēt tualeti.

Teodors – 1,7 gadi. (17.09.2024.) Šķiroties no mammas cenšas drudzaini turēties pie tās. Taču redzot, ka mamma aiziet, pēc dažām minūtēm nomierinās. Zēns ir bailīgs, diezgan daudz novēro pārējos bērnus (vienīgais bērns ģimenē). Ir pasīvs, uz katru piedāvājumu darboties atbild "NĒ!" Slikti ēd. Knupi lieto gandrīz visu laiku, izņemot pastaigas laikā. Nav mīļmantiņa.

Edgars – 1,8 gadi. (23.09.2024.) Ļoti atvērta un draudzīga zēns. Pirmo reizi ierodoties pirmsskolā bija drošs, jo mamma jau iepriekš bija ar bērnu runājusi un stāstījusi par pirmsskolu, kā tur būs. Iepriekš bērns ir ticis arī ar citiem bērniem, jo mamma ir zēnu ņēmusi līdz uz vingrošanas nodarbībām, kur vingro mamma, bet bērni līdzās darbojas. No mammas atvadās bez problēmām, ienākot grupā pievēršas rotaļlietām un sāk darboties. Apētie ir ļoti laba, kā arī prasme darboties ar karoti ir lieliska. Guļ ar mīļmantiņu un knupīti.

Santa – 1,4 gadi. (01.10.2024.) Šobrīd grupas visjaunākais bērns. Meitene ir ļoti satraukta. Jau ienākot pirmsskolā sāk raudāt. Pēc mammas aiziešanas mierinājumu rod tikai pieaugušā klēpī. Nav īpaši atsaucīga uz rotaļlietām, vai aktivitātēm. Labprāt pastaigājas ārā. Maz ēd, ļoti trausls miegs, knupi lieto visu laiku.

2.3. Praktiskais darbs ar bērniem un pētījuma rezultāti

Pirmo divu nedēļu laikā bērni tika iepazīstināti ar pirmajām piecām rotaļām. Tās bija “Pabaro zvēriņu”, “Pielipini vai noplēs bumbiņu”, “Pa cauruli uz trauku”, “Saver riņķīšus” un “Sašķiro (korķīšus), dabas materiālus”. Visas šīs rotaļas lielākā, vai mazāk mērā piesaistīja bērnu uzmanību. Novērojuma protokola iegūtie dati tika apkopoti tabulās pa mēnešiem (sk. 2., 3., 4. pielikumus).

Viena no pirmajām rotaļām, kuras tika aprobētas grupas vidē bija “Pabaro zvēriņu”¹. Idejas rotaļai tika rastas gan interneta dzīlēs, gan arī grāmatā “Spēlējies un audz” (Višķere, 2017, 87; 116-119). Rotaļai tika pielāgotas četras plastmasas burkas, uz kuru vākiem bija dzīvnieku attēli ar atvērtām mutēm (cūka, pīle, kaķis un zaķis) (sk. 6. pielikumu). Bērnu uzdevums bija pabarot dzīvnieku atbilstoši savām spējām – ar karoti, vai ar roku. Bērni, kuri baroja zvērus ar roku, lika zīles un kastaņus pa vienam dzīvnieka mutē, bet lielākie bērni ņēma karoti, un ar to bēra dzīvnieka mutē pelēkos zirņus un pistāciju čaumalas. Spēlējoties spēļu virtuvē diezgan bieži bērni pievērsās šai rotaļai un mēģināja barot arī citas rotaļlietas ar sagatavotajiem materiāliem. Bērnu atsaucība uz šo rotaļu bija ļoti augsta.

Tabulas formā tika apkopoti dati par bērnu atsaucību uz katru no piedāvātajām rotaļām. Pievērsās rotaļai – tas nozīmē, ka bērns patstāvīgi, bez jebkāda pamudinājuma darbojas ar konkrēto rotaļu. Daļēji pievērsās rotaļai – nozīmē, ka par rotaļu izrāda interesi tikai tik ilgi, kamēr pieaugušais līdzdarbojas. Nepievēršas rotaļai – nozīmē, ka bērns neizrāda pilnīgi nekādu interesi par konkrēto rotaļu, arī pēc pieaugušā ierosinājuma. Šie rādītāji ir redzami pētījuma sākumā (PII gaitu uzsākšana) un beigās (sk. 4. tabulu).

4.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

1. PABARO ZVĒRIŅU						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievēršas rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA		X	X			
MONTA		X	X			
TEODORS		X			X	
EDGARS	X	X				
SANTA		X			X	
KOPĀ:	5	9	2	0	2	0

¹ <https://www.pinterest.com/pin/801077852479185676/>

Kā redzams tabulā, tad zemāks atsaucības līmenis bija bērniem, kuri nedaudz smagāk izjuta adaptācijas procesu, taču līdzko guva mierinājumu pieaugušā klēpī, un saprata, ka viņus nekas neapdraud, tā sāka pievērsties arī rotaļām.

Grupā tika izveidots krāsaino bumbu baseins, kurā bērni ļoti labprāt rada mierinājumu šķiroties no mammām, tādēļ tika izveidota no kartona liela krāsaina zvaigznes kontūra, kuras vidus bija lipīgs (sk.10. pielikumu). Rotaļai “Pielipini vai noplēs bumbu”² uzdevums bija pielipināt vai noplēst bumbas nost no zvaigznes. Vēlāk bērni paši darbojās, viens lipināja klāt un cits plēsa nost bumbas. Figūras tika pielāgotas atbilstoši mēneša tēmai. Arī šī aktivitāte guva lieliskus rezultātus no bērnu puses. Mammās pavadīja bērnu līdz bumbu baseinam, un tālāk viss noritēja ļoti organiski. Bērni aizrāvās ar rotaļu, un nemaz nemanīja, ka mamma vairs nav klāt (sk. 5. tabulu).

5.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

2. PIELIPINI VAI NOPLĒS BUMBIŅU						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA	X	X				
MONTA		X			X	
TEODORS		X			X	
EDGARS		X	X			
SANTA		X			X	
KOPĀ:	5	9	1	0	3	0

Šīs tabulas rezultātā ir redzams, ka dažus bērnus sākotnēji bumbas vispār nesaistīja. Šiem bērniem bija ļoti izteikti nepieciešams tiešs kontakts ar pieaugušo (sēdēt klēpī, stāvēt blakus atspiesties), tikai laicam ejot, tie sāka attālināties no pieaugušā, un devās izpētīt pieejamās rotaļas.

Trešā rotaļa, kura tika aprobēta, bija “Pa cauruli uz trauku”³. Šīs rotaļas pamatā tika izmantoti tualetes papīra tukšie kartona vidi. Uz koka virsmas ar krāsainajām izolācijas lentēm tika pielīmēti kartona vidi, kā caurules ar nelielām atstarpēm un leņķiem, lai bērns var vērot, kā viņa mestais priekšmets nonāk no caurules viena gala, līdz traukam, caurules otrā galā (sk. 11. pielikumu). Arī šī atrakcija bērniem ļoti patika, un bieži tika izmantota bez pamudinājuma. Paaugstinot grūtības pakāpi, ir iespējams mest attiecīgās krāsas korķi, attiecīgās krāsas caurulē,

² <https://www.pinterest.com/pin/422281211091269/>

³ <https://www.pinterest.com/pin/233131718202312020/>

kuras krāsu norāda izolācijas lentes krāsa. Bieži pēc rotaļas bumbu baseinā, bērni tālāk pievēršas cauruļu atrakcijai, jo tās atradās blakus viena otrai (sk. 6. tabulu).

6.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

3. PA CAURULI UZ TRAUKU						
Bērna vārds	Pievēršas rotaļai		Daļēji pievēršas rotaļai		Nepievēršas rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA	X	X				
MONTA		X	X			
TEODORS	X	X				
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	7	9	2	0	0	0

Šī rotaļa guva vienus no labākajiem rezultātiem, jo nebija nekur jāpārvieta. Atlika pieiet klāt un to spēlēt. Augsto rezultātu norāda iespēja spēlēt to kopā ar pieaugušo, kā arī iespēja mainīt beramo materiālu. Der jebkurš materiāls, kura diametrs atbilst caurules resnumam. Bērni bēršanai pa cauruli izmēģināja dažādas lietas. Tur nonāca kastaņi, zīles, korķīši, mazākie koka klucīši, magnēti un pat spēļu virtuves piederumi. Savā ziņā šī rotaļa māca sakārtot savu apkārtējo vidi, jo visi atnestie priekšmeti vēlāk bija jānoliek vietā.

Rotaļa “Saver riņķīšus”⁴ tika pagatavota no putupolietelēna caurules sadalot to daudzos gredzenos (sk. 12. pielikumu). Katram gredzenam tika uzlīmēta arī krāsas atzīme. Tā kā grupā bija vairākas nepilnīgas koka veramās piramīdas, tad tika izmantoti piramīdu statīvi, kā balsta materiāls gredzenu vēršanai. Paaugstinot grūtības pakāpi ir iespējams grupēt pa krāsām. Šķirošanai pa krāsām ir iespējams pielietot daļas no citām rotaļām, kā piemēram krāsainie trauki, olu bretes u. c. Šī rotaļa bērniem attīsta koordināciju, jo ir jāsavieno caurums ar statīvu. Ir iespējams savērt arī čūskas - starp nelielu platformu un koka veramo galu ir striķis. Arī šī aktivitāte bērniem patīk, viņi tai pieiet radoši, cits mēģina savērt riņķus uz spēļu dakšas, vai karotes kāta. Bērnu atsaucību uz šo rotaļu sākotnēji var vērtēt, kā viduvēju (sk.7. tabulu).

⁴ <https://www.pinterest.com/pin/774124929010637/>

7.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

4. SAVER RIŅĶĪŠUS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA	X	X				
MONTA		X	X			
TEODORS		X	X			
EDGARS		X	X			
SANTA		X	X			
KOPĀ:	5	9	4	0	0	0

Zemāks atsaucības līmenis bija tiem bērniem, kuri sākotnēji nepievērsa uzmanību rotaļlietām vispār, un pastāvīgi vēlējās atrasties pieaugušā tuvumā. Taču redzot, ka ar pedagoga uzaicinājumu kāds cits bērns pienāk klāt un darbojas kopā ar to, kalpoja, kā labs ierosinātājs, pamēģināt rotaļu pašam. Tādējādi neilgā laika periodā rotaļu izmantoja visi bērni.

Ideju rotaļai “Indiānis”⁵ radu grāmatā “Spēlēties un audz” (Višķere 2017, 69), kurā meitene vēra pūkainās stieplītes. Man radās ideja saspraust krāsainās spalvas no iekšpuses, lai bērniem būtu pārsteiguma moments. Šis process attīsta un vingrina sīko motoriku, kā arī kalpo kā elpošanas vingrinājums, kas ir svarīgi runas attīstībai. Izvilktās spalvas pūtām gaisā un skatījāmies kā tās lido. Uz šo aktivitāti sākotnēji bija dažāda atsaucība. (sk. 8. tabulu).

8.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

5. INDIĀNIS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA		X	X			
OSKARS	X	X				
EMMA		X	X			
LAIMA		X	X			
MONTA	X	X				
TEODORS				X	X	
EDGARS	X	X				
SANTA				X	X	
KOPĀ:	4	7	3	2	2	0

Uz spalvu vilkšanu bērni pievienojās ļoti labprāt, taču uz “iestādīšanu” daļai pazuda interese. Taču izmantojot krāsainos vates kociņus interese pieauga un bija vēlme šos kociņus saspraust caurduri. Šī aktivitāte tomēr saistīja vairāk vecākos bērnus, jo mazajiem pietrūka pacietības un interesēja aktīvākas nodarbes, jo arī pūšana vēl īsti nepadevās.

⁵ <https://www.pinterest.com/pin/69172544271814248/>

Rotaļai “Sakārto oliņas, korķus” ideja ir aizgūta no grāmatas “Spēlējies un audz”(Višķere, 2017, 60-63;116-119). Šī rotaļa bērniem attīsta priekšmetu pārvietošanu pa vienam. Kinderolu dzeltenie vidiņi ir ar dažādu krāsu atzīmēm, kā arī ir ar dažādiem pildījumiem, gan vienkārši dzeltenī. Tas paver šķirošanas opcijas: dzeltenās un pārējās, tās, kuras skan un tās, kuras neskan. Katrs var izvēlēties savu kārtošanas principu. Tiek iesaistīta tauste, redze un dzirde, kas ir svarīgi bērna pilnvērtīgai attīstībai. Kā arī tiek apgūta prasme kārtot lietas, kam dzīvē būs ļoti liela nozīme, jo cilvēkam ir jāprot organizēt un sakārtot sava apkārtējā vide. Atsaucība no bērnu puses ir laba, jo kinderolu vidiņi tiek izmantoti arī citur. Bērniem šis materiāls patīk, un viņi labprāt ar to spēlējas. Vismazākā atsaucība šajā rotaļā pēc tās būtības ir bērniem, kuri ir vismazākie, un kuriem ir visvājākās iemaņas rotaļlietu kārtošanā. Pētījuma laikā arī šajā jomā bija redzams progress, jo pagaidām rotaļlietas aiz sevis nevāc tikai Laima un Anna. Šķirojot korķus ir iespēja tos likt bretē pa krāsām, vai vienkārši aizpildīt bretes caurumus. Bretes var arī izmantot rotaļās ar kastaņiem, zīlēm, čiekuriem vai citiem dabas materiāliem, kas tajā brīdī piesaista bērna uzmanību. Galvenais ir darboties prieks, kas nodarbina un attīsta mazās rokas (sk. 9. tabulu).

9.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

6. SAKĀRTO OLIŅAS, KORĶUS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA		X	X			
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA		X	X			
LAIMA			X	X		
MONTA	X	X				
TEODORS		X	X			
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	4	8	5	1	0	0

Tabulas apkopojumā ir redzams, ka sākotnēji tika daļēji pievērstā uzmanība šai rotaļai, taču pētījuma noslēgumā šī rotaļa saista astoņus no deviņiem bērniem, kas ir teicams rezultāts.

Rotaļas “Sašķiro (korķīšus), dabas materiālus”(sk. 13. pielikumu) ideja tika aizgūta no Zanes Višķeres grāmatas, kurā tiek uzsvērts cik svarīgi ir apgūt matemātisko un loģisko spēju attīstību, mācot sašķirot un saskatīt vienādas pazīmes (Višķere, 2017, 116-119). Korķīšus ir iespējams iemainīt arī pret dabas materiāliem, piemēram zīlēm, čiekuriem, kastaņiem, akmeņiem u.c. Bērns mācās, ka vienā bļodiņā ir viena veida materiāli. Sākotnēji tā bija vienkārša lietu pārvietošana no kopēja trauka uz atsevišķām bļodiņām, katrs bērns paņēma pa

vienai bļodai un lika tajās dažādus materiālus. Šobrīd ir redzams progress, jo daži, jau ir izpratuši šķirošanas principu. Ar materiāliem darbojas visi bērni (sk. 10. tabulu).

10.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

7. SAŠKIRO (KORKĪŠUS), DABAS MATERIĀLUS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA			X	X		
EVA			X	X		
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA			X	X		
MONTA	X	X				
TEODORS	X	X				
EDGARS	X	X				
SANTA			X	X		
KOPĀ:	5	5	4	4	0	0

Pētījuma noslēgumā ir redzams, ka šī rotaļa grūtības sagādā tieši jaunākajiem bērniem, kuri vēl ir tikai procesā, lai izprastu šķirošanas principu, taču ļoti labprāt pārvieto materiālus no vienas bļodas uz otru tāpat vien.

Rotaļā “Izmakšķerē mantiņu”⁶ bērns tur rokās tauriņa ķeramo, un no bumbu baseina cenšas izzvejot mazu mīksto mantiņu, kura ir lielāka par bumbām, taču pietiekoši maza, lai viegli var iekrist tīklā. Bērns, šo darbību veic ar visu ķermeni, tādējādi tiek iesaistīta lielā motorika. Tiek trenēta uzmanība un koordinācija. Šajā rotaļā ir iespējama arī nākošā grūtības pakāpe - izzvejo konkrētas krāsas bumbiņas, šīs nodarbes lieti noder iepazīstoties ar pamatkrāsām. Lielu atsaucību uz šo rotaļu izrāda grupas aktīvākie bērni, jo vēlas paši darboties (sk. 11. tabulu).

11.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

8. IZMAKŠĶERĒ MANTIŅAS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA		X	X			
MONTA	X	X				
TEODORS		X	X			
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	6	9	3	0	0	0

⁶ <https://www.pinterest.com/pin/546272629797719537/>

Mazāku aktivitāti izrāda bērni, kuri vēlas darboties kopā ar pieaugušo un saglabāt tiešu kontaktu ar to. Tie labprātāk izvēlas citas rotaļas, taču pētījuma gaitā bērni aprada ar grupas vidi un sāka izrādīt interesi par attiecīgo rotaļu. Pētījuma beigās visi bērni dažādos laika periodos iejutās zvejnieka lomā.

Uz metāla tāfeles tiek piestiprināti dažādu attēlu magnēti (sk.14. pielikumu). Sākotnēji bērni eksperimentēja un pamēģināja magnētus pielikt arī pie skapīšiem un nesa tos prom no tāfeles, taču redzēja, ka tie tur nelīp un pieņēma faktu, ka ar magnētiem jādabojas pie tāfeles. Šī rotaļa māca magnētus pārvietot pa vienam, kā arī stiprina sīko motoriku, jo magnēts rada pretestību to noņemot. Ir iespēja papildināt neaktīvo vārdu krājumu, jo visi attēli ir saprotami (dzīvnieki, kukaiņi, augļi un dārzeņi). Bērns veido izpratni par sev apkārt redzamo. Interesi izrādīja gandrīz visi bērni kopš pašas pirmās dienas, izņemot divas meitenes, kurām bija nedaudz grūtāka adaptācija, kā pārējiem (sk. 12. tabulu).

12.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

9. SALIEC MAGNĒTUS						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA	X	X				
MONTA		X	X			
TEODORS	X	X				
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	7	9	2	0	0	0

Sākotnēji šīs meitenes devās pie magnētiem tikai ar pieaugušā uzaicinājumu, taču pēc kāda laika darbojās jau patstāvīgi. Bērni liekot magnētus apgūst sev zināmo dzīvnieku un priekšmetu nosaukumus (suns, kaķis, māja u.tml.) tādējādi paplašina savu pagaidām vēl šauru vārdu krājumu, kā arī attīsta runas aparātu atdarinot dzīvnieku skaņas (kaķis - ņau, aita – mē, suns – vau, u. tml.).

Rotaļa “Piepildi gliemezi”⁷ ir saistīta ar priekšmetu pārvietošanu un tukšumu aizpildīšanu (Višķere, 2017, 60-63; 116-119). Uz kartona vāka no kartona loksnēm tika izveidots gliemezis (tādi ir vairāki). Bērnu uzdevums bija gliemezi piepildīt. Iesākumā gliemezis tika piepildīts ar ozolzīlēm, citā reizē ar alkšņu čiekuriem. Lai gliemezis būtu krāsaināks tika izmantotas arī pūkainās bumbiņas. Šis process bērniem patika un viņi

⁷ <https://www.pinterest.com/pin/43839796369224068/>

eksperimentēja ar dažādiem materiāliem, jo gan gliemeži, gan dabas materiāli stāvēja vienuviet. Bērnu atsaucība uz šo rotaļu arī bija augsta, kā redzams tabulā (sk. 13. tabulu.).

13.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

10. PIEPILDI GLIEMEŽI						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA	X	X				
MONTA	X	X				
TEODORS	X	X				
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	8	9	1	0	0	0

Šai rotaļai uzmanību nepievērsa tikai Santa, jo mierinājumu rada tikai pieaugušā klēpī un noraidīja jebkuru piedāvājumu rotaļāties, taču apmēram pēc mēneša situācija sāka uzlaboties, un meitene sāka izrādīt interesi par apkārt esošajām mantām un rotaļām, kartona gliemeži, tai skaitā.

Rotaļa “Piepildi puķi”⁸ tika pielāgota oktobra mēneša tēmai, kad tika apskatīti rudens ziedi. Rotaļa tika izveidota no plastmasas pudeļu korķiem, kuri ar karsto līmi tika pielīmēti pie kartona (sk. 15. pielikumu). Bērnu uzdevums bija katrā korķī ievietot vienu priekšmetu pēc savas izvēles – zīle, kastanis, akmentiņš, alkšņa čiekurs vai pūkainā bumbiņa(sk. 14. tabulu).

14.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

11. PIEPILDI PUĶI						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA	X	X				
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA		X	X			
MONTA		X	X			
TEODORS		X	X			
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	5	9	4	0	0	0

Sākotnēji šī rotaļa sagādāja grūtības tiem bērniem, kuri bez pieaugušā klātbūtnes vispār nevēlējās neko darīt, taču, jau pēc dažām dienām sāka darboties kopā ar pieaugušo, un drīz

⁸ <https://www.pinterest.com/pin/650066527495762006/>

vien izbaudīja rotaļu patstāvīgi. Rotaļas mērķis bija pārvietot priekšmetus pa vienam un ievērot korķu robežas. Šī nodarbe attīsta mazos pirkstiņus un koordināciju.

Rotaļa “Pūšam spalvu”⁹ ir vienīgā rotaļa, kura visu laiku nebija bērniem pieejama pilnā formātā (higiēnas nolūkos salmiņi tika izmantoti vienu reizi). Sākotnēji laukā tika pūsti ziepju burbuļi, ēdienreizēs mācījāmies pūst zupu un tēju. Tad pienāca kārta krāsainajām spalvām un rudens lapām. Kad tas tika puslīdz apgūts, mēģinājām pūst ar salmiņa palīdzību. Rotaļai bija sagatavoti kokteiļa salmiņi, kuri bija sadalīti uz pusēm. Ar salmiņa palīdzību tika pūsta spalva uz priekšu. Šī aktivitāte daļai bērnu patika, jo viņi pūta spalvas arī tāpat bez salmiņa. Grūtības šajā rotaļā bija Teodoram un Santai, kuri ikdienā lieto knupīti, aptuveni pēc mēneša bērni bija ar mieru knupīšus nolikt uz galda un piedalīties rotaļā. Savukārt Anna un Laima iemācījās pūst apmēram pusotras nedēļas laikā (sk. 15. tabulu).

15.tabula Rotaļas piesaiste pētījuma sākumā un beigās

12. PŪŠAM SPALVU						
Bērna vārds	Pievērsās rotaļai		Daļēji pievērsās rotaļai		Nepievērsās rotaļai	
	S	B	S	B	S	B
ANNA		X	X			
EVA	X	X				
OSKARS	X	X				
EMMA	X	X				
LAIMA		X	X			
MONTA	X	X				
TEODORS		X	X			
EDGARS	X	X				
SANTA		X	X			
KOPĀ:	5	9	4	0	0	0

Rotaļa ar pūšanas elementiem tika veiksmīgi apgūta. Šīs iemaņas noder bērnu ikdienā (pūš zupu, tēju, ja ir par karstu), redzot, kā to dara pieaugušie, bērni atdarina, un tagad viņiem tas sanāk. Pūšana ir vēl viens veids kā trenēt runas aparātu.

Pētījuma rezultātā bērni iepazinās ar 12 dažādām rotaļām. Visi pētījumā iegūtie dati tika apkopoti kopējā tabulā, kurā ir redzams, kurš bērns cik reizes pievērsās konkrētajai spēlei pētījuma laikā. Tabulā ir uzrādītas reizes, kad bērns spēlējās patstāvīgi (tabulā apzīmē ar “+” zīmi, gan reizes kad rotaļājās kopā ar pieaugušo (tabulā apzīmē ar “x” zīmi) (sk. 16 tabulu).

⁹ <https://www.pinterest.com/pin/485966616047283303/>

16.tabula Rotaļu pielietojanas daudzums

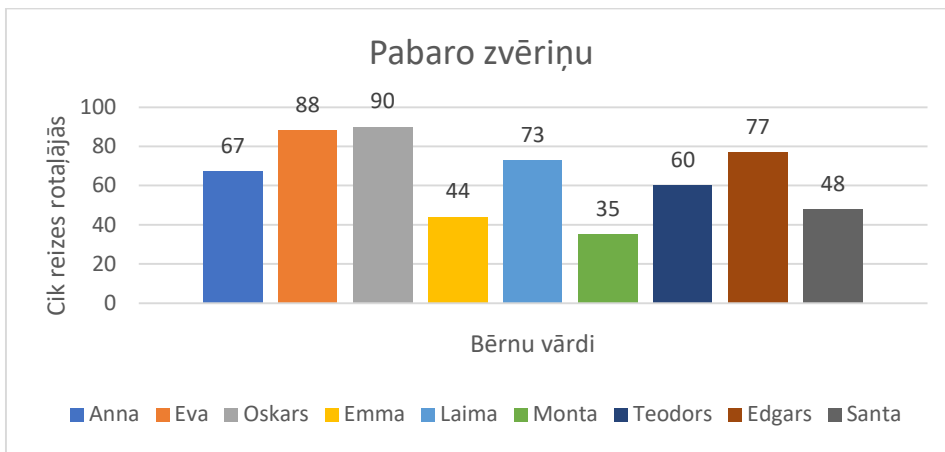
Bērna vārds									
Rotaļa	ANNA	EVA	OSKARS	EMMA	LAIMA	MONTA	TEODORS	EDGARS	SANTA
1.Pabaro zvēriņu	67+	88+	90+	44+	13x;60+	3x;32+	60+	77+	2x;46+
2. Pielipini vai noplēs bumbiņu	88+	123+	137+	38+	107+	3x;30+	2x;45+	61+	32+
3.Pa cauruli uz trauku	95+	114+	135+	52+	136+	38+	2x;67+	85+	42+
4.Saver riņķīšus	97+	114+	149+	74+	124+	3x;56+	3x;77+	4x;76+	3x;47+
5. Indiānis	46+	3x;40+	50+	2x;33+	1x;30+	30+	27x	42+	22x
6. Sakārto oliņas, korķus	5x;40+	52+	69+	1x;34+	62x	41+	6x;45+	82+	12x;24+
7. Sašķiro (korķīšus), dabas materiālus	72x	61x	109+	3x;58+	60x	49+	2x;41+	70+	3x;27+
8. Izmakšķerē mantiņas	30+	29+	68+	34+	6x;29+	28+	3x;26+	59+	6x;20+
9. Saliec magnētus	69+	84+	81+	46+	76+	6x;43+	60+	69+	2x;29+
10. Piepildi gliemeži	48+	53+	69+	29+	55+	57+	73+	71+	3x;34+
11.Piepildi puķi	50+	56+	78+	36+	6x;52+	2x;45+	3x;46+	58+	7x;29+
12.Pūšam spalvu	4x;32+	37+	57+	30+	15x;18+	35+	11x;17+	66+	6x;14+

Tabulas apzīmējumi:

- “+” – rotaļā piedalās patstāvīgi
- “x” – Rotaļā piedalās kopā ar pieaugušo pēc pieaugušā, vai bērna iniciatīvas.

Šajā tabulā apkopotie dati tika ievietoti stabiņu diagrammās, lai būtu iespēja labāk pārredzēt katru rotaļu atsevišķi nešķirojot, vai bērns spēlējās viens pats, vai kopā ar pieaugušo, kuru bērnu tā vairāk saista, kuru mazāk. Šis rezultāts palīdz izprast kopainu, kādi materiāli, un kādas rotaļas, kuram bērnam vairāk simpatizē, tādējādi ir vieglāk pārredzami pētījuma rezultāti.

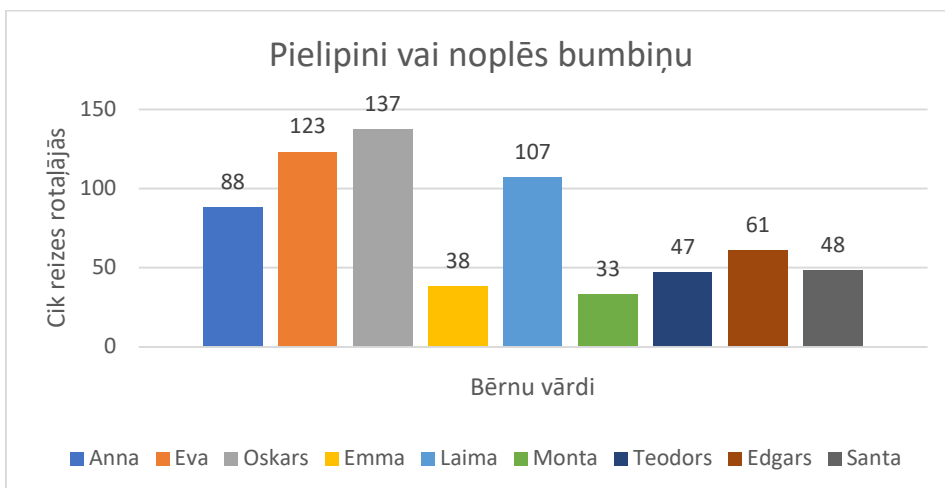
Kā pirmā rotaļa tika aplūkota: “Pabaro zvēriņu” (sk.1. attēlu).

1.attēls “Pabaro zvēriņu”

Šajā attēlā ir skaidri redzami divi līderi. Oskars un Eva ir tie bērni, kurus šī rotaļa saista visvairāk. Šiem bērniem patīk darboties ar karoti un viņiem tas arī labi padodas, ko var novērot arī ikdienā ēdienreizēs. Rotaļājoties bērni attīsta savas prasmes manevrēt ar galda piederumiem un uzlabo savas galda kultūras prasmes.

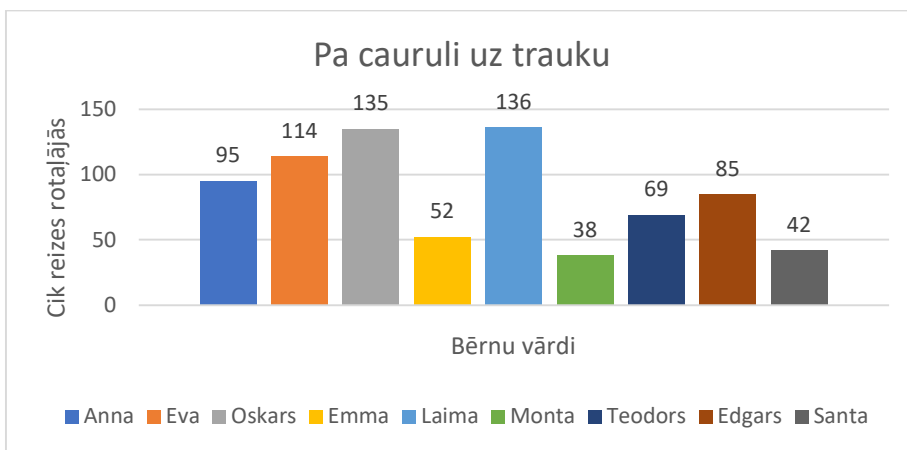
Kā nākošā rotaļa, kura tika ievietota stabiņu diagrammā ir “Pielipini vai noplēs bumbiņu” (sk. 2. attēlu).

2.attēls “Pielipini vai noplēs bumbiņu”

Arī šajā diagrammā ir līdzīgs rezultāts, jo tas ir tikai loģiski, ka vairāk rotaļājas tas, kurš visvairāk apmeklē pirmsskolu. Šajā gadījumā tie ir Oskars, Eva un Laima. Šīs nodarbes galvenais uzdevums bija stiprināt bērnu satvērienu, jo lai norautu bumbiņu no līmlentes ir vajadzīgs spēks, kas savukārt bērniem noder viņu ikdienā. Stiprs satvēriens ir garantija nākotnē viegli darboties ar šķērēm, dažādiem plastikas materiāliem, kā arī dažādās sadzīves situācijās.

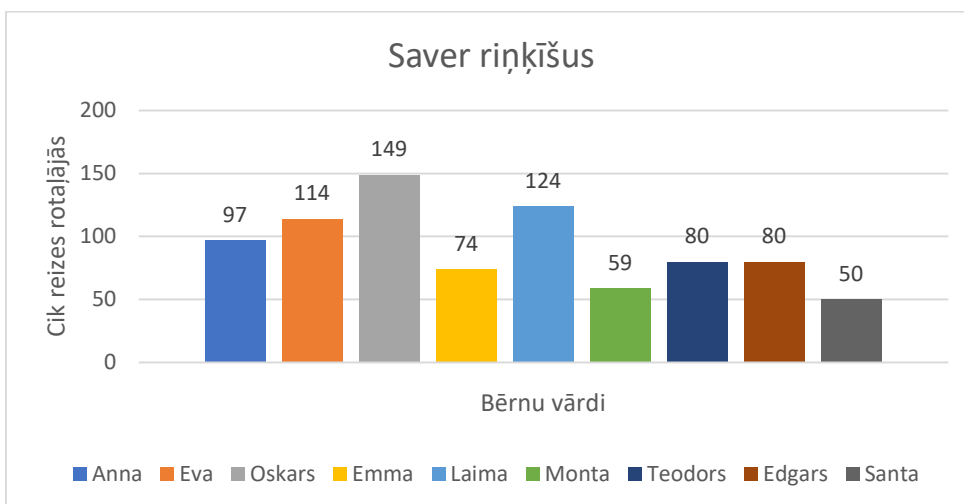
Nākošie dati, kuri apkopoti diagrammā, ir rotaļai “Pa cauruli uz trauku” (sk.3. attēlu).

3.attēls "Pa cauruli uz trauku"

Šai rotaļai ir redzams jauns līderis. Laimai ir vis labākais apmeklējums grupā, kas arī norāda uz augsto rotaļas pielietojuma līmeni. Laima vēl ir tajā stadijā, kad bērns nevēlas neko daudz kārtot, vai šķirot, bet vienkārši pārvietot lietas un skatīties kā tās krīt atkal un atkal. Kā nākošie aiz Laimas ir Oskars un Eva, kuri tiek mājās radināti aiz sevis visu sakārtot un novākt, kas rezultējas ar pozitīvu attieksmi, pret šīm darbībām, un tiek pielietota šķirojot korķīšus, jo jau spēj atšķirt dažas krāsas.

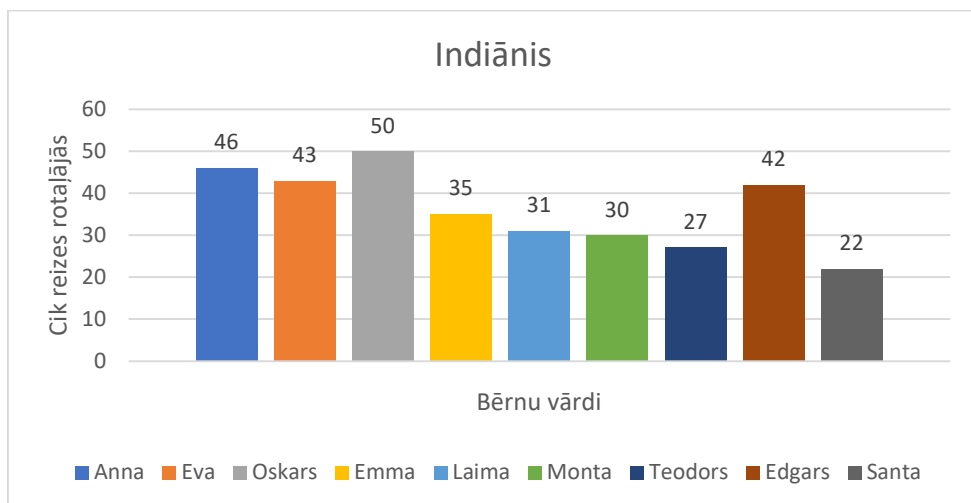
Ceturtnā rotaļa kuras dati ir apkopoti diagrammā, ir: "Saver riņķīšus" (sk. 4. attēlu).

4.attēls "Saver riņķīšus"

Arī šajā rotaļā visizteiktākie ir tie paši līderi, kas jau iepriekš, taču arī pārējiem bērniem līmenis ir ļoti līdzvērtīgs, neskatoties uz mazāku apmeklējumu. Šī rotaļa sagādāja grūtības grupas jaunākajiem bērniem, jo viņiem vēl ir salīdzinoši vāja koordinācija, kas rada grūtības uzvērt riņķīti.

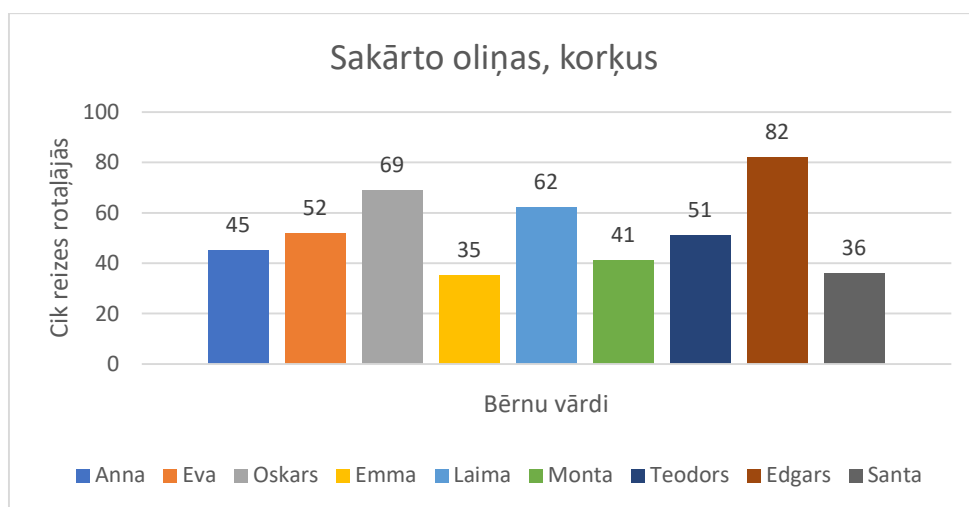
Piektā rotaļa no rotaļu kopas, kuru apskatīsim ir "Indiānis" (sk. 5. attēlu)

5.attēls "Indiānis"

Šai rotaļai ir daudz zemāks spēlēšanas līmenis, jo ar bērniem tā tika pirmoreiz parādīta tikai oktobra vidū, kas izskaidro nelielo spēlēšanas reižu skaitu. Atsaucība no bērnu puses bija laba. Patika taisīt indiāni, gan vilkt spalvas un brīnīties, cik tās ir dažādas, un ka tās pūšot lido. Šajā aktivitātē nav izteikta līdera. Visi dati ir vienlīdzīgi apmeklējuma ietekmē.

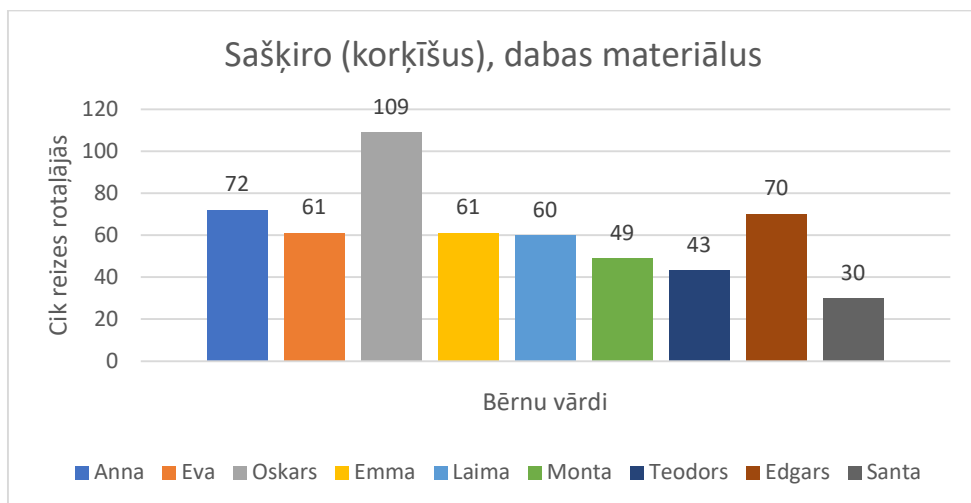
Sestajā diagrammā var aplūkot rotaļu "Sakārto oliņas, korķus" (sk. 6. attēlu).

6.attēls "Sakārto oliņas, korķus"

Šajā rotaļā izteikts līderis ir Edgars, kuram ļoti patīk pārvietot kinderolu vidiņus. Tā kā Edgars ir parasti viens no pēdējiem bērniem vakarā, tad savu brīvo laiku labprāt aizpilda ar šo rotaļu. Patīk likt vienā bretē skanošās oliņas, otrā kuras neskan, vienā liek dzeltenās, otrā visas krāsainās u.tml. Pārējiem bērniem var teikt, ka rezultāts ir līdzvērtīgs.

Septītā diagramma ir rotaļai "Šķiro (korķīšus), dabas materiālus" (sk. 7. attēlu).

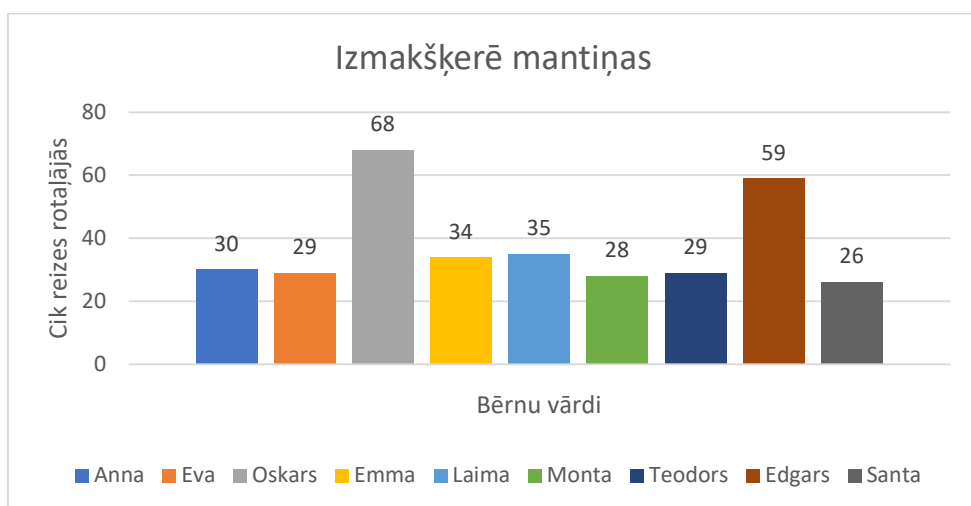

7.attēls “Šķiro (korķīšus), dabas materiālus

Šajā rotaļā atkal izteikts līderis ir Oskars, kuram ikdienā ļoti izteikti patīk darboties ar dabas materiāliem. Zēns tos liek pa vienam, gan pārceļ ar karoti, gan cenšas rindot, gan piepildīt burkas un “vārīt ievārījumu”. Arī ikdienā ar vecākiem zēns daudz uzturas dabā, līdz ar to šie materiāli viņam ir tuvi un rada komforta sajūtu.

Ļoti līdzīgs datu apjoms ir Edgaram un Annai, kā arī Evai, Emmai un Laimai. Šķirošanu patreiz izprot tikai daži bērni, taču pārējiem patīk vienkārši pārvietot lietas no viena trauka uz citu, no vienas vietas uz citu vietu. Kas ir sākums izpratnei par šķirošanu un klasificēšanu. Šajā pārvietošanas procesā galvenais mērķis ir sasniegts – bērni ir aizrautu un nodarbināti ar rotaļu.

Nākošajā attēlā apskatīsim datus rotaļai “Izmakšķerē mantiņas” (sk. 8. attēlu).

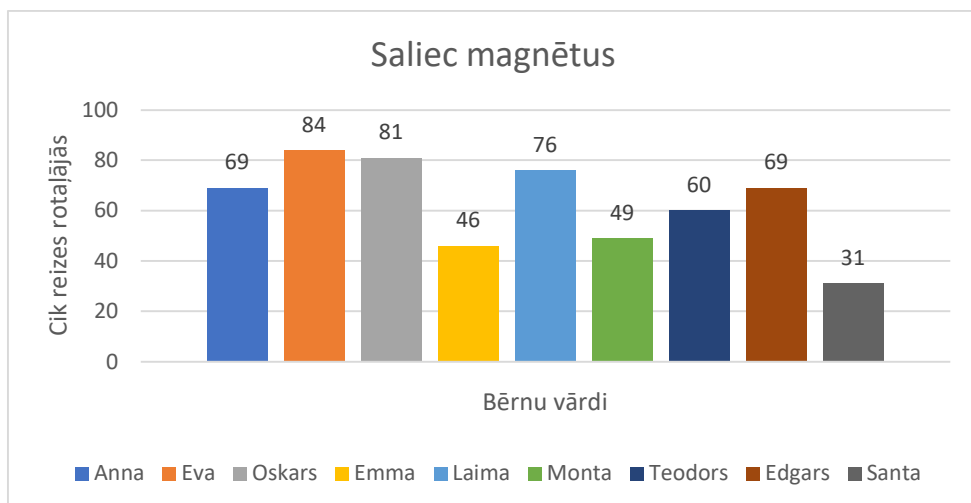

8.attēls “Izmakšķerē mantiņas”

Šai rotaļai ir salīdzinoši zemi rādītāji, jo rotaļa tika aprobēta salīdzinoši vēlu. Bērnu šī aktivitāte lielākoties uzrunāja no rīta un pēcpusdienā, jo pēc pastaigas bērni bija noguruši un izvēlējās mierīgākas nodarbes. Visaktīvākie zvejnieki grupā ir Oskars un Edgars, kuri gandrīz

vienmēr ir gatavi ko izzvejojot. Pārējo bērnu rezultāti ir ļoti līdzvērtīgi. Visi mācās manevrēt ar tauriņu ķeramo, jo šim vecumam, tas ir sarežģīts process.

Devītajā attēlā ir aplūkojama rotaļa “Saliec magnētus” (sk. 9. attēlu)

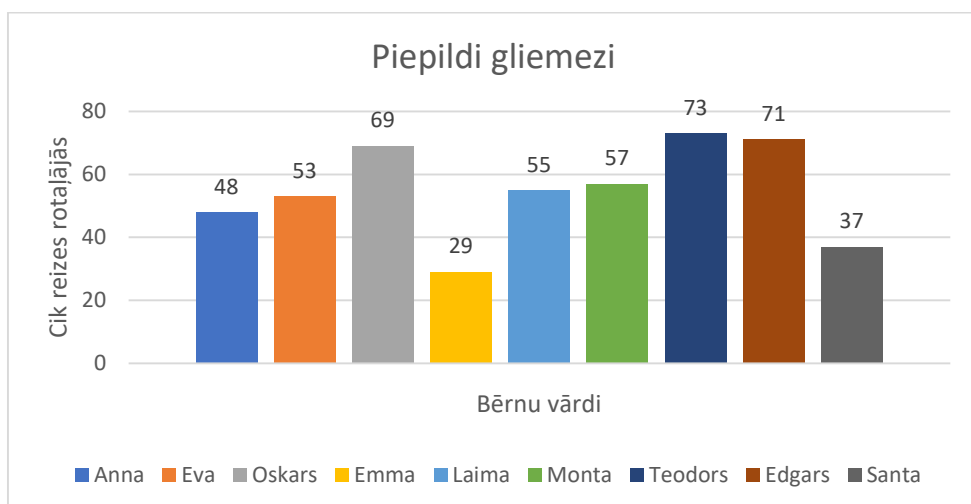

9.attēls “Saliec magnētus”

Šajā rotaļā ir daži bērni kuriem ir zemāki rādītāji, taču lielākai daļai tie ir līdzvērtīgi. Rotaļājoties ar magnētiem bērni apgūst, ka ir dažādas virsmas, un ja kas līp klāt pie vienas virsmas, neturēsies pie citas. Šo mācību ir izmēģinājuši pilnīgi visi grupas bērni un ir ielāgojuši, ka magnēti līp klāt tikai pie metāla tāfeles.

Arī šis process stiprina mazo roku satvērienu, kas ir tik nepieciešams šim vecumam, kā arī bērni apgūst attēlu nosaukumus un attēloto dzīvnieku skaņas. To atdarināšana attiecīgi attīsta runas aparātu. Mazākie bērni pateicoties magnētiem ir sākuši atdarināt kaķi un teikt Ņau!

“Piepildi gliemezi” ir pirmā no divām līdzīgām rotaļām (sk. 10. attēlu).

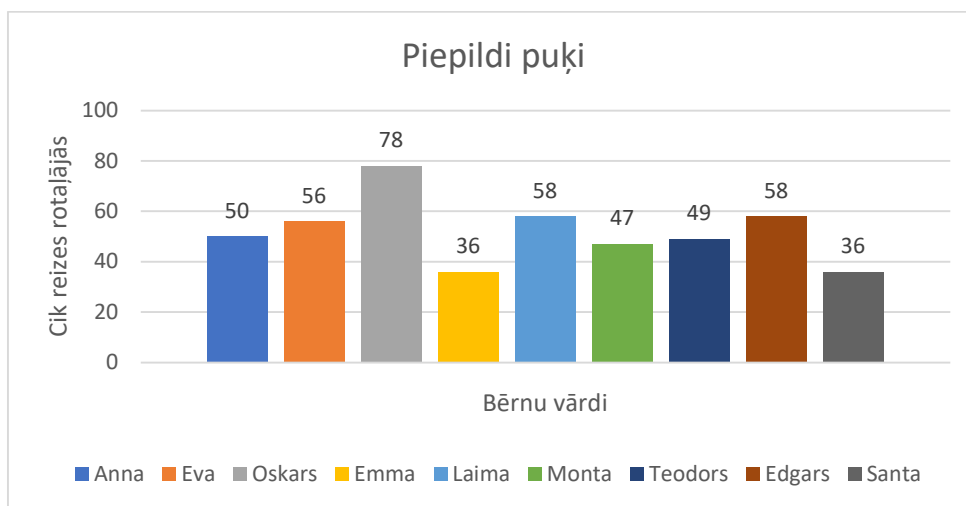
10.attēls “Piepildi gliemezi”

Šajā rotaļā viszemākais rezultāts ir Emmai, jo viņa atradās prombūtnē veselu mēnesi no pētījuma laika. Otrs zemākais rādītājs ir Santa, kura pievienojās patī pēdējā, un kurai bija

visgrūtāk iejusties grupas vidē, taču viņas rādītāji nav nemaz tik tālu no bērniem, kuri apmeklē pirmsskolu no pirmās dienas.

Šī aktivitāte māca aizpildīt tukšās vietas ņemot pildījumu ar pirkstiem pa vienam, kas trenē pacietību un koordināciju.

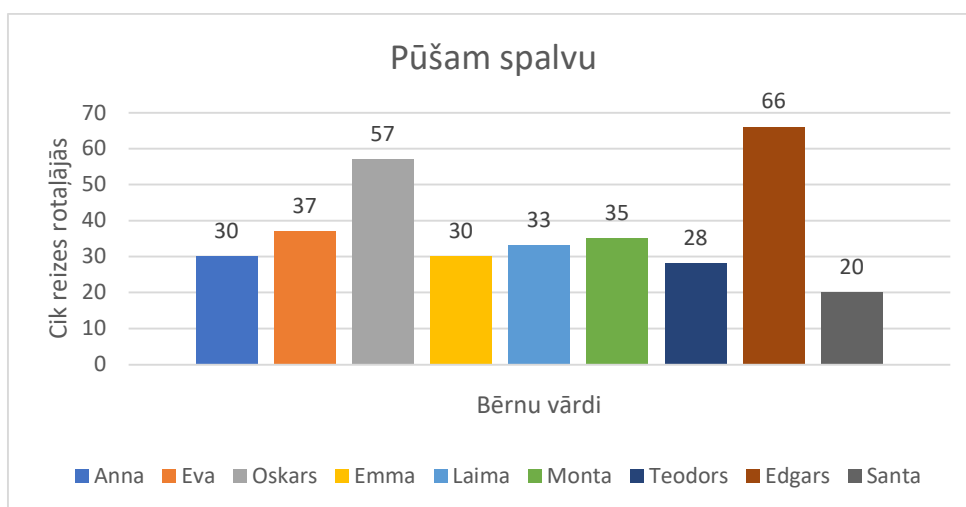
“Piepildi puķi” ir rotaļa, kura tika pielāgota mēneša tēmai, kad tika aplūkoti un iepazīti rudens ziedi (sk.11. attēlu)

11.attēls “Piepildi puķi”

Arī šajā rotaļā ir līdzīgi rādītāji, kurus ietekmē pirmsskolas apmeklējums. Vislielākā atsaucība šai rotaļai ir no Oskara, kuram patīk dabas materiāli un viņš ar tiem labprāt ikdienā darbojas. Šeit ir iespējams dažāds dabas materiālu klāsts – kastaņi, zīles, alkšņu čiekuri, akmentiņi, sausie ziedi u.c. materiāli. Šī rotaļa tāpat kā iepriekšējā attīsta koordināciju, sīko motoriku un pacietību.

Kā pēdējā rotaļa tika apkopota “Pūšam spalvu” (sk. 12. attēlu).

12.attēls “Pūšam spalvu”

Bērni trenējās šai rotaļai vēl pirms tās iepazīšanas. Rudenī āra vidē pūta ziepju burbuļus, rudens lapas un putnu spalvas. Iekštelpā, ēdienreizēs mēdz būt situācijas, kad mācāmie pūst

zupu vai tēju. Šīs praktiskās darbības sasaistās ar mūsu rotaļu, kas attīsta runas centru pareizai valodai nākotnē. Vienreizējs pasākums bija spalvu pūšana ar salmiņiem, jo salmiņi ir papīra un vienreiz lietojami. Taču tas netraucē mācīties pūst. Spalvas grupas telpā ir brīvi pieejamas, kad vien sagribas pūst.

Pētījuma rezultātā tika aprobētas 12 rotaļas ar sensorajiem materiāliem. Tika sniegts mierinājums bērniem adaptācijas procesa laikā, kad ar rotaļu palīdzību tika novērstas domas no satraucošā fakta – Mamma nav klāt! Tika veicināta attīstība šim vecumam tik svarīgās jomās, kā: sīkā motorika, koordinācija, elpošanas vingrinājumi, priekšmetu pārvietošana, rindošana un šķirošana u.c. Tika maksimāli saglabāta kustība, kas bērnam ir tik nepieciešama. Triju mēnešu laikā visi deviņi bērni ir veiksmīgi adaptējušies. No rīta grupā ienāk smaidīgi, un mierīgi atvadās no vecākiem. Katram ir savas mīļākās rotaļas, pie kurām no rīta dodas. Ir uzlabojusies ēstgriba un miega kvalitāte. Bērni mierīgi rotaļājoties spēj sagaidīt vakaru, kad viņiem pakal ieradīsies vecāki.

SECINĀJUMI

1. Sociālās vides un dažādu rakstura iezīmju ietekmē bērni dažādi reagē uz adaptācijas procesu, kas attiecīgi ietekmē adaptācijas ilgumu un grūtības pakāpi.
2. Visiem bērniem uzsākot adaptācijas procesu tiek traucēta kāda no trim vajadzībām. Rodot risinājumu, kā šīs vajadzības apmierināt, tiek rasts risinājums adaptācijas atvieglošanai.
3. Jābūt konsekventām prasībām gan pirmsskolā, gan mājās, lai neradītu bērnam apjukumu.
4. Nepieciešama pozitīva komunikācija starp pedagogiem un bērnu vecākiem, jo visiem ir vienots mērķis – laimīgs bērns.
5. Cieņpilna izturēšanās pret pirmsskolu un pedagogiem arī sadzīvīskās sarunās, jo bērni ir pieaugušo spoguļi.
6. Lai bērnam būtu pēc iespējas vieglāk iekļauties pirmsskolas dienas režīmā, ieteicams bērna ikdienu arī mājās pietuvināt šādam režīmam.
7. Pedagogam ir jāpārzina atbilstošā vecumposma īpatnības, lai spētu pēc iespējas efektīvāk un korektāk bērnam palīdzēt.
8. Uzsākot apmeklēt pirmsskolu 1,5 – 2 gadīgs bērns atrodas sensomotorajā stadijā, kad bērns visu iepazīst ar maņām – tausta, skata, garšo u.tml.
9. Šajā vecumā bērnus interesē rotaļas ar aktīvām kustībām, kuru laikā var pārvietot dažādus priekšmetus, paši kustēties un darboties, nesaista statiska sēdēšana, viņi to nespēj izdarīt.
10. Jo dažādāku materiālu klāsts ir pieejams vienai rotaļai, jo saistošāka, tā liksies bērniem, ko katrs atradīs materiālu ar kuru darboties.
11. Bērnu uzmanību vairāk saistīja spēles, kurām bija brīva piekļuve.
12. Jo vairāk bērna uzmanība tiek piesaistīta ar dažādiem materiāliem un rotaļām, jo mazāk laika bērnam paliek ko domāt par mājām un vecākiem – aizrautība palīdz adaptēties.
13. Rotaļu klāstam jābūt dažādam, ar aktīvām un mazāk aktīvām rotaļām, jo visi bērni nav vienlīdz aktīvi.
14. Atsaucību uz rotaļu - datiem kopsummā ietekmē apmeklējums, ierašanās laiks un promiešanas laiks.
15. Ar sensoro materiālu rotaļu kopas palīdzību pirmsskolā veiksmīgi adaptējās grupas deviņi bērni. To laiks tika jēgpilni aizpildīts, kā rezultātā tika veicināta bērnu attīstība.

IETEIKUMI PEDAGOGIEM

- Atsvaidzināt zināšanas par attiecīgā vecumposma īpatnībām.
- Pievērst uzmanību un noskaidrot, kādas ir bērna vajadzības.
- Uzturēt pozitīvas attiecības ar vecākiem.
- Censties pielietot pašsavaldību.
- Nodrošināt daudzveidīgu materiālu klāstu grupā, kuru ir iespējams pārvietot dažādos drošos traukos.
- Pielietot rotaļas, kurās ir iesaistīta kustība.
- Nesteidzināt bērnus, bet pieņemt un akceptēt viņu ātrumu, kādā darboties.
- Nebaidīties izmantot dažādus sadzīviskus priekšmetus un iesaistīt tos rotaļās.
- Meklēt idejas dažādu autoru grāmatās, kā piemēram Zane Višķere, Ina Sternfelde, Anda Dēliņa, Daina Dzintere, Baiba Brice, Krisi Rehunena u.c.

LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. Batņa, V. (2001). *Rosinot bērna iekšējo pasauli*. Rīga: RaKa.
2. Brice, B. (2016). *Pirkstiņu rotaļas*. Rīga: RaKa.
3. Dako, P. (1999). *Psiholoģijas brīnumainās uzvaras*. Rīga: Zvaigzne ABC.
4. Domens, G., Domens, D., Heigijs, B. (2015). *Aktīvs mazulis – gudrs mazulis. No dzimšanas līdz 6 gadu vecumam*. Rīga: Zvaigzne ABC.
5. Gailuma, S. (2002). Mazbērna adaptācijas īpatnības pirmsskolas izglītības iestādē. Dzintere, D. *Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga: Izglītības soļi. 84.-113. lpp.
6. Freiberga, I., Priede, L. (2007). *Bērns mācās izzināt pasauli*. Rīga: SIA Izglītības soļi.
7. Germanavičiene, G. *Apzināta bērnu audzināšana. Kā, audzinot bērnus, augt pašam*. Rīga: SIA apgāds ALI S.
8. Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*. Rīga: LU akadēmiskais apgāds.
9. Geske, R. (2005). *Bērna bioloģiskā attīstība*. Rīga: RaKa.
10. Golubina, V. (2007). *Pirmsskolas Pedagoģa rokasgrāmata*. Rīga: SIA "Izglītības soļi".
11. Gudjons, H. (1998). *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
12. Irbe, A., Lindenberga, S. (2014). *Bērns runāt mācās ģimenē*. Rīga: RaKa.
13. Kalvāns, Ē. (2018). *Attīstības psiholoģija*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
14. Karlgrēns, F. (2008). *Valdorfa pedagoģija*. Rīga: Jumava.
15. Kalēja-Gasparoviča, D. (2020). *Bērna radošā pašizpaušme vizuālajā mākslā pirmsskolā*. Rīga: Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte. Pieejams:
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/54421/berna_radosa_pasizpaušme_vizu_alaja_maksla.pdf;jsessionid=07B72524BF49C680B8DB4674824DB6B7?sequence=1
[skatīts 24.11.2024.]
16. Kājiņa, D., Aunīte, I. (2006). *Kā izprast bērnu?* Rīga: Izdevniecība "Pētergailis".
17. Kempbels, R. (1998). *Kā patiesi mīlēt savu bērnu*. Rīga: SIA "AMNIS". Pieejams:
<https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/#panel:pp|issue:644032|article:DIVL69|page:3> [skatīts: 05.10.2024.]
18. Kempbels, R. (2004). *Kā mīlēt savu bērnu*. Rīga: SIA "AMNIS".

19. Ķerve, S., Gintere, S., Mitenberga, S. (2021). *Zīdaiņu un pirmsskolas vecumu bērnu fizisko aktivitāšu veicināšana, tai skaitā bērnu attīstībai atbilstoša aprūpe (Handlings), kustību attīstība, aktīvās rotaļas*. Metodiskais materiāls. Rīga: Eiropas Sociālā fonda projekts Nr.9.2.6.0/17/I/001.
20. Lūciņa, Z., (2002). Bērna izpēte novērojot. Dzintere, D. *Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga: Izglītības soļi. 43. – 82. lpp.
21. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. (21.11.2018). Ministru kabineta noteikumi Nr. 716. Redakcija: 30.11.2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem> [skatīts: 25.11.2024.]
22. Prudņikova, I. (2004). *Montesori pedagoģija ikdienā*. Rīga: RaKa.
23. Montgomerija, H. (2021). *Bērnudārza laiks*. Rīga: Zvaigzne ABC.
24. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. (2000 8; 150) Sast. autoru kol.V.Skujiņas vad. Rīga: Zvaigzne ABC.
25. Piažē, Ž. (2002). *Bērna intelektuālā attīstība*. Rīga: Pētergailis.
26. Romenkova, V. (2008). *Bērns ģimenē un sabiedrībā*. Jēkabpils: SIA "Jēkabpils drukātava".
27. Sebre, S., Miltuze, A. (2022). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
28. SKOLA 2030. *Pirmsskolas mācību programma*.
Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/materials/147> [skatīts: 04.10.2024.]
29. Skujiņa, V. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
30. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
31. Svence, G. (2020). *Psiholoģija jaunajam pedagogam*. Rīga: Latvijas Universitāte.
e-ISBN 978-9934-18-580-9. Pieejams:
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/56412/svence_guna_psihologija_jaunajam_skolotajam-book.pdf [skatīts: 05.10.2024.]
32. Špona, A., Jermolajeva, J., Stangaine, I., Siliņa – Jasjukeviča, G., Tauriņa, A., Medne, D.,... Vigule, D. (2015) *Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā*. Rīga: RaKa.
33. Špona, A., Čehlova, Z. (2004). *Pētniecība pedagoģijā*. Rīga: RaKa.
34. Špona, A. (2022). *Pedagoģija. Pārdomas. Atziņas*. Rīga: RaKa.
35. Šternfelde, I. (2017). *Stikās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem*. Rīga: Pētergailis.
36. Višķere, Z. (2019). *Mazais pētnieks*. Rīga: Jumava.
37. Višķere, Z. (2017). *Spēlējies un audz!* Rīga: Jumava.

38. Vuorinens, R., Tūnala, E. (1999). *Psiholoģijas pamati. Cilvēka attīstības posmi*. Rīga: Zvaigzne ABC.
39. Zande, D. (2015). *Depresijas simptomi vecākiem grūtniecības laikā un pēc dzemdībām, sociālais atbalsts un zīdaiņa temperaments*. (Promocijas darbs, Latvijas Universitāte, Rīga).
40. Miltuze, A., Sebre, S. (2011). *Bērnu kognitīvā attīstība. Powerpoint prezentācija audzēkņiem*. Rīga. Latvijas Universitāte. Pieejams:
https://profizgl.lu.lv/pluginfile.php/33354/mod_resource/content/0/Miltuze/Bernu_kognitiva_attistiba_-_materials_skolotajam.pdf [skatīts 08.10.2024.]
41. Šķēle, S. (28.05.2024.). *Vesela pasaule. Pūšanas un elpošanas vingrinājumi*. Pieejams:
<https://www.veselapasaule.lv/lv/enciklopedija/arstnieciba-un-rehabilitacija/pusanas-un-elposanas-vingrinajumi#tema> [skatīts 15.12.2024.]
42. Thomas, A., Chess, S., Birch, H. G. (1968). *Temperament and Behavior Disorders in Children*. New York: NEW YORK UNIVERSITY PRESS London. UNIVERSITY OF LONDON PRESS Ltd. Pieejams:
https://archive.org/details/temperamentbehav0000thom_y6v0/page/58/mode/2up?q=temperament [skatīts: 20.11.2024.]
43. Тонковой-Ямпольской, Р. В., Шмидт-Кольмер, Е., Атанасовой-Вуковой, А. (1980). Социальная адаптация детей в дошкольных учреждениях. Москва: “Медицина”.

PIELIKUMI

1.pielikums *Novērojuma protokols*

Datums		ANNA	EVA	OSKARS	EMMA	LAIMA	MONTA	TEODORS	EDGARS	SANTA
1. Pabaro zvēriņu	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
2. Pielipini vai noplēs bumbiņu	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
3. Pa cauruli uz trauku	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
4. Saver riņķīšus	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
5. Indiānis	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
6. Sakārto oliņas, korķus	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
7. Sašķiro (korķīšus), dabas materiālus	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
8. Izmakšķerē mantiņas	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
9. Saliec magnētus	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
10. Piepildi gliemezi	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
11. Piepildi puķi	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									
12. Pūšam spalvu	Pirms brokastīm									
	Pirms pusdienām									
	Pēc gulēšanas									

Novērojuma protokola apzīmējumi:

- “-” – neizrāda interesi par rotaļu vispār;
- “x” – daļēji izrāda interesi par rotaļu, tikai pieaugušajam līdzdarbojoties;
- “3x” – ar skaitli norāda cik reizes ir darbojies kopā ar pieaugušo;
- “+” – izrāda interesi par rotaļu, patstāvīgi darbojas;
- “2+” – ar ciparu norāda skaitu, ja rotaļājas vairāk par vienu reizi;
- “N” – neapmeklē pirmsskolu;
- “0” – nav pirmsskolā attiecīgajā periodā.

2.pielikums *Kopsavilkums 1. mēnesim*

1.mēnesis 26.08.2024. – 20.09.2024.		ANNA	EVA	OSKARS	EMMA	LAIMA	MONTA	TEODORS
1. Pabaro zvēriņu	Pirms brokastīm	12+	17+	13+	-	4x	0	0
	Pirms pusdienām	4+	5+	6+	3+	3x	-	-
	Pēc gulēšanas	10+	8+	9+	9+	10+	0	0
2. Pielipini vai noplēs bumbiņu	Pirms brokastīm	20+	23+	24+	6+	18+	0	0
	Pirms pusdienām	10+	16+	13+	8+	10+	3x	2x
	Pēc gulēšanas	7+	13+	10+	0	8+	0	0
3. Pa cauruli uz trauku	Pirms brokastīm	18+	23+	19+	10+	19+	0	0
	Pirms pusdienām	8+	15+	9+	3+	20+	2+	2x
	Pēc gulēšanas	7+	9+	5+	6+	10+	0	0
4. Saver riņķiņš	Pirms brokastīm	13+	15+	16+	8+	12+	0	0
	Pirms pusdienām	8+	6+	9+	5+	6+	3+	x
	Pēc gulēšanas	7+	5+	7+	4+	12+	0	0
7. Sašķiro (korķiņš), dabas materiālus	Pirms brokastīm	15x	10x	20+	-	5x	0	0
	Pirms pusdienām	3x	7x	7+	10+	6x	4+	2x
	Pēc gulēšanas	9x	6x	8+	8+	6x	0	0

Tabulas apzīmējumi:

- “-” – neizrāda interesi par rotaļu vispār;
- “x” – daļēji izrāda interesi par rotaļu, tikai pieaugušajam līdzdarbojoties;
- “3x” – ar skaitli norāda cik reizes ir darbojies kopā ar pieaugušo;
- “+” – izrāda interesi par rotaļu, patstāvīgi darbojas;
- “2+” – ar ciparu norāda skaitu, ja rotaļājas vairāk par vienu reizi;
- “0” – nav pirmsskolā attiecīgajā periodā.

2.mēnesis 23.09.2024 – 18.10.2024.		ANNA	EVA	OSKARS	EMMA	LAIMA	MONTA	TEODORS	EDGARS	SANTA
1. Pabaro zvēriņu	Pirms brokastīm	8+	11+	10+	2+	6x	3x	13+	15+	2x
	Pirms pusdienām	4+	7+	5+	1+	10+	8+	4+	8+	6+
	Pēc gulēšanas	3+	2+	3+	0	4+	0	6+	10+	0
2. Pielipini vai noplēs bumbiņu	Pirms brokastīm	12+	15+	23+	0	10+	6+	7+	13+	6+
	Pirms pusdienām	5+	7+	9+	3+	9+	3+	5+	4+	3+
	Pēc gulēšanas	9+	13+	15+	0	12+	0	9+	5+	0
3. Pa cauruli uz trauku	Pirms brokastīm	18+	16+	30+	0	20+	-	15+	16+	-
	Pirms pusdienām	9+	10+	14+	2+	7+	7+	9+	5+	4+
	Pēc gulēšanas	8+	7+	10+	0	16+	0	7+	15+	0
4. Saver riņķiņš	Pirms brokastīm	6+	8+	16+	3+	10+	3x	2x	4x	3x
	Pirms pusdienām	7+	9+	15+	2+	8+	6+	7+	9+	7+
	Pēc gulēšanas	7+	12+	15+	0	19+	0	12+	15+	0
5. Indiānis	Pirms brokastīm	6+	3x	5+	2x	x	6+	-	5+	-
	Pirms pusdienām	5+	4+	9+	1+	3+	1+	3x	2+	2x
	Pēc gulēšanas	6+	5+	7+	0	3+	0	2x	4+	0
6. Sakārto oliņas, korķus	Pirms brokastīm	5x	10+	17+	x	10x	10+	6x	16+	2x
	Pirms pusdienām	3+	6+	10+	3+	5x	6+	10+	10+	10x
	Pēc gulēšanas	6+	4+	8+	0	10x	0	8+	18+	0
7. Sašķiro (korķiņš), dabas materiālus	Pirms brokastīm	7x	4x	15+	2x	6x	8+	-	12+	-
	Pirms pusdienām	6x	3x	5+	x	8x	4+	5+	6+	3x
	Pēc gulēšanas	11x	9x	10+	0	6x	0	3+	15+	0
8. Izmakšķerē mantiņas	Pirms brokastīm	6+	4+	10+	1+	6x	2+	3x	10+	6x
	Pirms pusdienām	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pēc gulēšanas	6+	7+	15+	0	7+	0	3+	12+	0
9. Saliec magnētus	Pirms brokastīm	12+	15+	16+	3+	10+	2x	12+	15+	2x
	Pirms pusdienām	8+	6+	9+	1+	5+	4x	4+	7+	6+
	Pēc gulēšanas	10+	8+	9+	0	14+	0	6+	10+	0
10. Piepildi gliemezi	Pirms brokastīm	8+	10+	15+	1+	9+	5+	10+	14+	3x
	Pirms pusdienām	9+	8+	12+	-	9+	3+	6+	9+	2+
	Pēc gulēšanas	7+	9+	11+	0	9+	0	4+	12+	0
11. Piepildi puķi	Pirms brokastīm	10+	8+	16+	1+	6x	2x	3x	7+	x
	Pirms pusdienām	5+	7+	11+	-	8+	4+	4+	6+	6x
	Pēc gulēšanas	10+	10+	8+	0	10+	0	7+	4+	0
12. Pūšam spalvu	Pirms brokastīm	4x	5+	10+	-	4x	-	4x	12+	4x
	Pirms pusdienām	6+	3+	5+	1+	3x	6+	2x	6+	2x
	Pēc gulēšanas	9+	7+	8+	0	8x	0	5x	9+	0

Tabulas apzīmējumi:

- “-” – neizrāda interesi par rotaļu vispār;
- “x” – daļēji izrāda interesi par rotaļu, tikai pieaugušajam līdzdarbojoties;
- “3x” – ar skaitli norāda cik reizes ir darbojies kopā ar pieaugušo;
- “+” – izrāda interesi par rotaļu, patstāvīgi darbojas;
- “2+” – ar ciparu norāda skaitu, ja rotaļājas vairāk par vienu reizi;
- “0” – nav pirmsskolā attiecīgajā periodā.

4.pielikums *Kopsavilkums 3. mēnesim*

Datums		ANNA	EVA	OSKARS	EMMA	LAIMA	MONTA	TEODORS	EDGARS	SANTA
1. Pabaro zvēriņu	Pirms brokastīm	10+	15+	20+	10+	12+	10+	13+	16+	15+
	Pirms pusdienām	8+	13+	10+	7+	9+	6+	10+	12+	12+
	Pēc gulēšanas	8+	10+	14+	12+	15+	8+	14+	16+	13+
2. Pielipini vai noplēs bumbiņu	Pirms brokastīm	9+	13+	15+	8+	16+	8+	6+	17+	9+
	Pirms pusdienām	6+	9+	12+	6+	14+	7+	8+	13+	9+
	Pēc gulēšanas	10+	14+	16+	7+	10+	6+	10+	9+	5+
3. Pa cauruli uz trauku	Pirms brokastīm	13+	16+	24+	17+	20+	16+	19+	20+	15+
	Pirms pusdienām	5+	7+	9+	8+	10+	6+	9+	13+	9+
	Pēc gulēšanas	9+	11+	15+	6+	14+	7+	8+	16+	12+
4. Saver riņķiņš	Pirms brokastīm	18+	20+	24+	18+	23+	18+	20+	17+	15+
	Pirms pusdienām	12+	16+	17+	9+	15+	14+	21+	16+	12+
	Pēc gulēšanas	19+	23+	30+	25+	19+	15+	17+	19+	13+
5. Indiānis	Pirms brokastīm	10+	12+	14+	13+	8+	10+	6x	13+	6x
	Pirms pusdienām	6+	4+	5+	10+	9+	8+	7x	8+	9x
	Pēc gulēšanas	13+	15+	10+	9+	7+	5+	9x	10+	5x
6. Sakārto oliņas, korķus	Pirms brokastīm	13+	15+	9+	9+	12x	10+	8+	15+	9+
	Pirms pusdienām	12+	10+	15+	12+	10x	6+	7+	8+	5+
	Pēc gulēšanas	6+	7+	10+	10+	15x	9+	12+	15+	10+
7. Sašķiro (korķiņš), dabas materiālus	Pirms brokastīm	8x	9x	16+	10+	9x	11+	16+	12+	9+
	Pirms pusdienām	6x	5x	10+	14+	6x	14+	10+	8+	5+
	Pēc gulēšanas	7x	8x	18+	16+	8x	8+	7+	17+	13+
8. Izmakšķerē mantiņas	Pirms brokastīm	6+	5+	15+	10+	7+	8+	10+	13+	7+
	Pirms pusdienām	4+	3+	8+	7+	5+	6+	4+	15+	7+
	Pēc gulēšanas	8+	10+	20+	16+	10+	12+	9+	17+	6+
9. Saliec magnētus	Pirms brokastīm	13+	24+	17+	16+	18+	17+	11+	13+	10+
	Pirms pusdienām	12+	10+	10+	9+	14+	16+	14+	10+	7+
	Pēc gulēšanas	14+	21+	20+	17+	15+	10+	13+	14+	6+
	Pirms brokastīm	10+	12+	14+	8+	10+	20+	17+	20+	9+

10. Piepildi gliemezi	Pirms pusdienām	4+	5+	10+	10+	9+	14+	21+	9+	13+
	Pēc gulēšanas	10+	9+	7+	10+	9+	15+	15+	7+	10+
11. Piepildi puķi	Pirms brokastīm	6+	7+	15+	13+	17+	16+	17+	14+	10+
	Pirms pusdienām	10+	15+	8+	7+	10+	9+	8+	12+	7+
	Pēc gulēšanas	9+	9+	20+	15+	7+	16+	10+	15+	12+
12. Pūšam spalvu	Pirms brokastīm	8+	8+	15+	7+	5+	7+	3+	15+	4+
	Pirms pusdienām	4+	5+	9+	9+	4+	9+	5+	10+	3+
	Pēc gulēšanas	5+	9+	10+	13+	9+	13+	9+	14+	7+

Tabulas apzīmējumi:

- “-” – neizrāda interesi par rotaļu vispār;
- “x” – daļēji izrāda interesi par rotaļu, tikai pieaugušajam līdzdarbojoties;
- “3x” – ar skaitli norāda cik reizes ir darbojies kopā ar pieaugušo;
- “+” – izrāda interesi par rotaļu, patstāvīgi darbojas;
- “2+” – ar ciparu norāda skaitu, ja rotaļājas vairāk par vienu reizi;
- “0” – nav pirmsskolā attiecīgajā periodā.

5.pielikums *Bērnu apmeklējums*

26.08.2024. – 20.09.2024.

Datums	26.08.2024.	27.08.2024.	28.08.2024.	29.08.2024.	30.08.2024.	02.09.2024.	03.09.2024.	04.09.2024.	05.09.2024.	06.09.2024.	09.09.2024.	10.09.2024.	11.09.2024.	12.09.2024.	13.09.2024.	16.09.2024.	17.09.2024.	18.09.2024.	19.09.2024.	20.09.2024.
Bērna vārds																				
ANNA									N	N	N	N	N	N	N					
EVA																		N	N	N
OSKARS	-	-	-	-	-	-					N									
EMMA	-	-	-	-	-	-								N				N		
LAIMA	-	-	-	-	-	-	-													
MONTA	-	-	-	-	-	-	-				N	N	N	N	N	N				
TEODORS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
EDGARS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SANTA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KOPĀ:																				

Tabulas apzīmējumi:

- “N” – neapmeklē pirmsskolu (slimo, brīvdiena u.c.)
- “-” – vēl nav uzsācis apmeklēt pirmsskolu

6.pielikums *Bērnu apmeklējums*

23.09.2024. – 11.10.2024.

Datums	23.09.2024.	24.09.2024.	25.09.2024.	26.09.2024.	27.09.2024.	30.09.2024.	01.10.2024.	02.10.2024.	03.10.2024.	04.10.2024.	07.10.2024.	08.10.2024.	09.10.2024.	10.10.2024.	11.10.2024.
Bērna vārds															
ANNA	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N					
EVA						N		N				N	N	N	N
OSKARS				N		N									
EMMA			N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
LAIMA	N										N	N	N		
MONTA									N	N	N	N	N		
TEODORS										N	N				
EDGARS															
SANTA	-	-	-	-	-	-								N	N
KOPĀ:	6	7	6	5	6	4	7	6	6	5	5	5	5	6	6

Tabulas apzīmējumi:

- “N” – neapmeklē pirmsskolu (slimo, brīvdiena u.c.)
- “-” – vēl nav uzsācis apmeklēt pirmsskolu.

7.pielikums *Bērnu apmeklējums*

14.10.2024. – 01.11.2024.

Datums	14.10.2024.	15.10.2024.	16.10.2024.	17.10.2024.	18.10.2024.	21.10.2024.	22.10.2024.	23.10.2024.	24.10.2024.	25.10.2024.	28.10.2024.	29.10.2024.	30.10.2024.	31.10.2024.	01.11.2024.
Bērna vārds															
ANNA						N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
EVA	N	N									N				
OSKARS															
EMMA	N	N	N	N	N	N									N
LAIMA			N												
MONTA															
TEODORS					N	N	N	N	N	N	N				
EDGARS			N	N											
SANTA											N	N	N	N	N
KOPĀ:	7	7	6	7	7	5	6	6	6	6	5	7	7	7	6

Tabulas apzīmējumi:

- “N” – neapmeklē pirmsskolu (slimo, brīvdiena u.c.).

8.pielikums *Bērnu apmeklējums*

04.11.2024. – 22.11.2024.

Datums	04.11.2024.	05.11.2024.	06.11.2024.	07.11.2024.	08.11.2024.	11.11.2024.	12.11.2024.	13.11.2024.	14.11.2024.	15.11.2024.	19.11.2024.	20.11.2024.	21.11.2024.	22.11.2024.
Bērna vārds														
ANNA				N									N	N
EVA	N	N						N	N	N	N	N	N	N
OSKARS										N	N			
EMMA	N	N	N	N	N	N	N							
LAIMA		N	N	N	N									
MONTA	N	N	N	N	N									
TEODORS					N	N								
EDGARS	N	N	N	N	N									
SANTA								N					N	
KOPĀ:	4	4	5	4	4	7	8	7	8	7	6	8	5	7

Tabulas apzīmējumi:

- “N” – neapmeklē pirmsskolu (slimo, brīvdiena u.c.).

9.pielikums *“Pabaro zvēriņu”*

10.pielikums “*Pielipini vai noplēs bumbiņu*”

11.pielikums “*Pa cauruli uz trauku*”

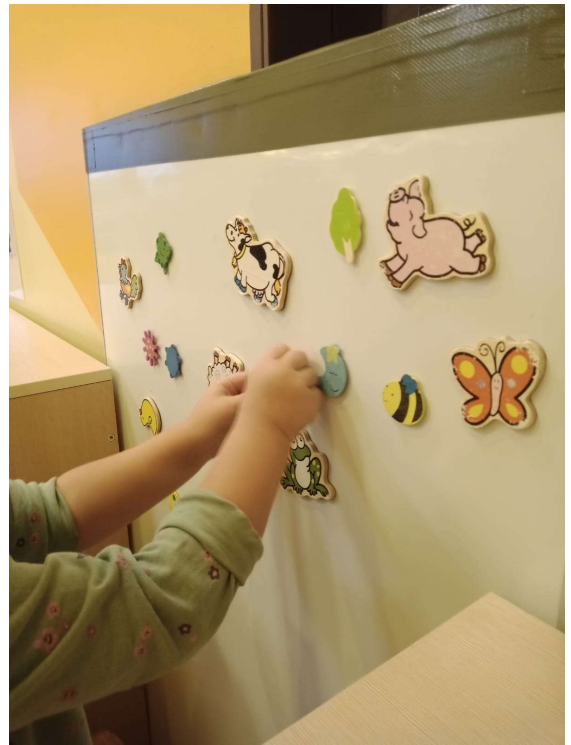
12.pielikums "Saver riņķītšus"

13.pielikums "Sašķiro (korķītšus), dabas materiālus"

14.pielikums “*Saliec magnētus*”

15.pielikums “*Piepildi puķi*”

GALVOJUMS

Es, ANITA JURKEVICA apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Anita Jurkevica

(paraksts)

Datums: 2024. gada 28. decembris